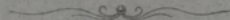

Kansikoita ja Kustikoita.

»Soisin Suomeni hyväksi,
Maani marjan kasvavaksi.»

III.

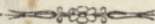
Freneckell & sons Bokhandel
HELSINGFORS.

Mansikoita ja Mustikoita.

„Soisin Suomi hyväksi,
Maani marjan kasvavaksi.“

III.

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1861.

Städtische Bibliothek

in Berlin

Paino-luvan antanut: *L. Heimbürger.*

III

Verlag

1871

Ainehisto.

Kansanlauluja :

Siv.

- * Lauluin kaipaus (Iivanainen Nilsiässä.) 1.
Aikain muuttuvaisuudesta (Pentti Lyytinen Rautalammilla.) 3.
* Pojat tytöille (Savosta.) 5.
* Riika, piika parka (Savosta) , 5.
* Rakkauden tuskissa valitus (Luultavasti Heinäveden luk-
kari Wenell.) 6.

?

- * Horation ode XVI. Lib. II. (Karjalassa suomennettu.) 8.

A.

- Kolme velimiestä (Jerem. Gotthelf.) 75.

O. D.

- Minne? 73.

B. F. G.

- Vapunpäivä (Auerbach.) 107.

Santala.

- Heinäkuun 5:s päivä (Runeberg.) 10.
Poikani syntyessä (Petöfi.) 15.
Maansa pettäjille (Petöfi.) 17.
Joudu, joudu, kultani! 35.
Muoin mullakin sydän sykki 36.

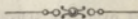
*) Näin merkityt runoelmat ovat kirj. seuran varoista.

Suonio.

Laulu auringolle (Arvidsonin ruotsinno Ossiasta.) . . .	31.
Kultain ja miekkain (Petöfi.)	33.
Lorelei (Heine.)	68.
Kun. Taavetin 1 psalmi	37.
" " 12 "	38.
" " 19 "	40.
" " 23 "	43.
" " 42 "	45.
" " 139 "	47.
Suomalainen maamme Ruotsalaiselle	49. —
Runoniekkan sydän	51. —
Sotamiesten laulu	52. —
Varotus	53. —
Varotus tytöille	54. —
Kaste ja kyynel	55. —
Laulu Anakreonin tapaan	56. —
Neidon rukous	57. —
Suurelle herralle	58. —
Neuvo	59. —
Elämän menot	61. —
Kova rangaistus	62. —
Yhteen kasvaneet koivut	64. —
Nuruuttaa surija	65.
Kultaa odottaessa	66.
Pohjolan valkeneminen	67. —

Tuokko.

Wilhelm Tellin kuolema (Uhländ.)	19.
Syyslaulu (Runeberg.)	23.
Kanteleeni (Thomas Moore.)	24.
Iltasella (Thomas Moore.)	26.
Nuori runoilija (Thomas Moore.)	27.
Äl' unhota hautoja urhoin (Thomas Moore.)	28.
Kannel Taaraan linnassa (Thomas Moore.)	72.
Maan jako (Schiller.)	29.
Nuoren sotijan ero kodistaan	70.

Lauluin kaipaas.

Lauloi ennen laululaumat,
Sulomielin soittelivat
Äänellä helisevällä,
Kuminalla kultarinnan.
Lauloit puussa, lauloit maassa,
Lauloit luonnon laaksoloissa,
Lauloit päivistä pahoista,
Lauloit päivistä hyvistä.
Lauloi ennen laululinnut,
Kultarinnat kuikutteli
Suomen suurilla saloilla,
Kaunihilla kankahilla,
Lauloit vierillä vesillä,
Vetten päällä veisasivat
Kesän kaunihin ajalla,
Ajalla suven suloisen;
Soitot kaikui kankahille,
Laulut laaksoihin leveni;
Sit' oli korvin kaunis kuulla,
Ilo meidän mietiskellä. —
Ei nyt laula laululinnut,
Kultarinnat kuikuttele,
Josta laulu luonnon saisi,
Ilo soittohon sopisi.
Halla on pannut laulun luonnon,

Kylmä laulajat lumonna,
 Pakkanen pojes ajanut,
 Talvi jättänyt jälelle
 Varpuset valittamahan,
 Tijaiset tirisemähän,
 Harakat hatsattamahan.
 Mut on tuolla toisiakin
 Lintuja liriseviä,
 Soman laulun laativia,
 Utta ääntä antavia
 Tuossa siistissä salissa,
 Hyvin sievässä häkissä
 Ilona asujamilla.
 Net linnut, lihavat linnut
 Eivät Suomea selitä; —
 Vieras kieli, vieras mieli!
 Ei se luonto laulussansa
 Suomen luontohon sopisi.
 Siis ne laulut laulajoitten
 Eivät kai'u kunnahille,
 Eivät laaksoihin levene.
 Jos kerran kesä tulisi,
 Saisi Suomiki sulonsa,
 Isänmaammekin ilonsa,
 Luonto loisi laulurinnat,
 Suomen mieli, Suomen kieli
 Soisi soittoja somia,
 Jotka kauvas kaikuisivat
 Oman Suomemme sulona
 Ilona imantehena!

Aikain muuttuvaisuudesta.

Ajat aina muutteleksen
 Sekä vuodet väisteleksen
 Niinkuin Salomo sanöpi.
 Koko luonnon valtakunta
 Ain' on muutosten alainen.
 Aika asettaa asiat,
 Aika laitkin laittelepi,
 Aika muuttavi monarkit,
 Valtakunnat vaihtelepi.
 Aika linnat liittelepi,
 Aika vallit vahvistapi,
 Myöskin muuttapi muruiksi.
 Aika kaupungit kutopi,
 Aika poroks polttelepi.
 Aika sytyttää sodatkin,
 Aika riidat ratkaisepi.
 Aika kansat kasvattapi,
 Aika mullaks muuttelepi.
 Aika kaikki kääntelepi,
 Kaikki paikat kallellensa,
 Mailmanki mahtinensa
 Muuttelepi mullinmallin.
 Aika muuttanut minunki,
 Tieni monenmutkaiseksi,
 Kun olen elänyt ennen,
 Vaeltanut vaivan kanssa
 Ylös ja alas mäkeä.

Aika antoi onnen mulle,
 Aika antoi aika käellä,
 Aika antoi arvon mulle,
 Aika arvoni alensi.
 Kyllähän minäi kykenin
 Nuotallen nuorempanani,
 Vaan nyt vanhana vapisen,
 Voimatoinna voivottelen.
 Aika kummasti kulupi,
 Aikalaillansa ajelee,
 Aika viepi vuodet kaikki,
 Aika viikot vierettäpi.
 Aika arvon ansaitsepi,
 Aika kaikki kirjottapi,
 Aika Amenen sanopi.

Pojat tytöille.

Tytöt hyppi, helmet helkki,
 Nuorten miesten silmät välkki,
 Nuoret miehet laulamaan:
 Jos oisit maassa mansikkaisna,
 Maan povessa puolukkaisna,
 Söisin sun sydämehein.

Riika, piika parka,
 Meni aivan varhain
 Laumaans katsomaan.
 Käkilinnun kuuli,
 Vaikk' ol' raskas tuuli
 Oksall' kukkuvan,
 Kuudest' käki parkas,
 Siitä Riika arvas
 Naimavuotensa;
 Itkusuulla huusi:
 Pitkää vuotta kuusi
 Miestä odottaa!

Rakkauden tuskissa valitus.

Minne on rientänyt rinnastain rauha,
Sortunut sieluni raittius?
Alati povessain myrsky nyt pauhaa,
Mennyt on entinen vapaus.

Ennen ma käyskelin talosta taloon,
Miellytin tyttöjä ilossain;
Nyt mua murhe vaan työntävi saloon,
Löydä en sielläkään lepoain!

Ennen ma juttelin jalosti juuri,
Laskelin lauseita lystiksein;
Nyt olen ääneti aivan kuin muuri,
Kaino ja kehnokin mielessäin.

Ennen ma kantelen ääressä lauloin,
Sopivatpa soitollen sormeni;
Nyt ovat kynteni kiedotut pauloin,
Ei taho taipua ääneni.

Muutos on julmasti murtanut mielein,
Toimista tarkoista viettänyt;
En toki soisi kujertavan kielein,
Tyydyn vaikka taivas on pimennyt.

Nyt vasta viisaus virvottaa alkaa,
Luonnonki salaisuus selviävi;

Yksin en oo minn' astuukin jalka,
Tuttuja mulla on salossaki.

Taivahan piiri ja luonnonki luodut,
Eläimet, linnut, virvat ja puut,
Opiksi mulle ne kaikk' ovat suodut,
Vaikka en siksi heit' omistanut.

Lintuki laulavi rakkaudesta,
Luvaten ikuisen lempeyden;
Virtaki virkkavi kaipauksesta,
Lehdissä näen katoovaisuuden.

Sitten jos katselen piiriä taivaan,
Tähdet ne tuikkavat taukoomata,
Lupaavat lujasti jälestä vaivan
Iloa, onnea loppumata.

Miksikäs annan murheellen sijaa,
Toivossa aikani kuluvi vaan;
Onnipa mullakin kukoistaa pian,
Autuutta minäki maistella saan.

Taivossa yhtyvät ystävät jälleen,
Tavata tuttuni taivossa saan;
Tätäpä toivon ma taas ilotellen,
Rupean lauluja latelemaan.

Horation ode XVI. Lib. II.

(Karjalassa suomennettu.)

Hahtimies rauhaan haluaa, merellä
 Myrsky kun kohtaa sekä pilvi musta
 Pois valon viep', ei nävy tähdet varmat
 Laivaväellen.

Vaittelee rauhaa väki tuima Turkin,
 Vaittelee Greekan sotasankaritkin;
 Ystävät! Kalliimp' lepo, rauha on kuin
 Kulta ja korkuus;

Sillä ei rikkaus eli ruhtinasten
 Vahtikaan salpaa sydämestä vaivaa
 Eikä linnoihin tulemasta estä
 Lentoja murheen.

Eletään kelvoin vähäsellä, kun on
 Pöytä herkutoin, oma suola, leipä,
 Unta eik' estä paha pelko eikä
 Saastanen ahneus.

Miks' anoin paljoo lyhyt aika voiman
 Tuhlataan kauvas kotomailta kulkein?
 Maalta pois muuttain kuka muutti koskaan
 Mieltä ja luontoo.

Laivahan kiipee suru vaskettuunki,
 Ratsumiehen myös suru kiinni ottaa,
 Liukkahamp' peuraa sekä tuulta aikaan
 Myrskysen ilman.

Mieli kun tyytyy osahans unhottaa
 Huomenen huolet, kovat onnet ottaa
 Naurusuin vastaan. Alituista onnee
 Eip' ole kellään.

Kuoli pois varhain ulias Akilles,
 Vaipui vanhuuttans ijäkäs Tithonos,
 Mullen ehk' antaa mitä sulta kieltää
 Rientävä hetki.

Ammooyat karjat monet ympärilläs,
 Hirnuvat sulla kenokaulat orhit,
 Verkaset vaatteet etähältä tuodut
 Päälläsi kannat.

Luoma peltoisen vähän antoi mulle
 Ynnä myös pienen runotaidon, että
 Naapurien nauruks' ite irvihampaat
 Laulelen ilkeet.

Heinäkuun 5:s päivä.

(Runeberg.)

Nyt kesäpäivä loistavi,
 Niin outo ompi mieleni
 Täll' aamupuutehella.
 Lähetkö poika lehtohon,
 Suvinen siellä ilma on
 Nyt meidän lainoskella:
 Tää päivä jublapäivä on.

Soturi sen kun lausuvi,
 Hän korjaa työnsä, nousevi
 Ja käden mulle antaa:
 Ja kylän kautta astumma,
 Ja niitun kukkapolkuja
 Sinisen lammin rantaan,
 Ku loisti kasteen helmissä.

Voi sitä maata, taivasta!
 Sanaa ei vanhus virkkana,
 Hän senkuin katsasteli.
 Välistä silmä kyynelti,
 Puristain viimein kättäni
 Hän hiljaa lausutteli:
 „Tään eestä voisko kuollaki?“

En vastannunna. Silmä vaan
 Sai syömestäni vastaamaan,

Hän toist' ei tahtonunna.
 Ja hetken aikaa ääneti
 Kun seutua, kuin ennenki,
 Hän oli katsellunna:
 Sanoiksi virkki viimeinki:

„Jaa, poika, tältä rannalta
 Palasen näet sä Suomea,
 Jok' isänmaa on sulla.
 Näin kaunihit kuin Virtaan veet,
 Saimaan on saaret, niemekkeet,
 On missä Wuoksi tulvaa,
 Imatran koski kohisee.

Ja saitko kauvas Pohjahan,
 Maan sielläi yhtä armahan
 Näkisit vaaroiltansa;
 Ja rannetta jos aukeaa
 Näit Pohjanlahden huuhtomaa,
 Ois Suomi sulossansa
 Ja sytyttäisi sinua.

Vaan arvaatkos sa mieltäni,
 Ja ymmärrätkö silmäni,
 Se miksi kyynelöipi?
 Ja tämä päivä, tiedätkö
 Tää sulon sulo miksikö
 Niin katkera mull' ompi.
 Tää viides Heinäkuuta on.

Koittaapi päivä, vierevi;
 Kuin moni jälkee jättävi
 Kun toista saat jo oottaa?

Heinäkuun viides päivä, ah!
 Jälett' ei mennyt, muistanpa
 Sen seitsentoista vuotta;
 Silloin sai Duncker surmansa.

Olj muinoin kansa Suomessa,
 On vieläkin: se onnensa
 Kaikk' oppi kantamahan.
 Ei säästele se henkeään;
 Jaloa, jyrkkää mieltähän
 Ei murra kuolokahan,
 Se kansa omi meidän tää!

Sinä sen näet nyt rauhassa,
 Sit' eivät sorra, haaskaha
 Ja syömes sille sykkii,
 Mie näin sen koiteltaessa,
 Sodan ja näljän tuskassa,
 Samana näin kuin nytkin.
 Mi mielein voinet aryata!

Ma näin sen verta vuotavan,
 Näin tappioita, voittoja,
 Vaan pettäjää en nähnyt.
 Kussa ei noussut päiväkään,
 Sotijan jäätynehenkään,
 Pakohon miel' ei tehnyt,
 Vaikka turvaa ei, ei toivookaan.

Mi malttamusta, miehuutta,
 Mi neroa, mi intoa,
 Mi mieltä miehen siksi,
 Mi uros-töitä tarvitsi,

Tää, jota kansa, miehetki
 Sanoisi sankariksi,
 Ja kuoltua kunnioittaisi.

Vaan kysy sotavanhusta,
 Ketään jos saanet kohdata
 Sit' joukkoo urhokasta:
 Tiesikö miestä kuitenkin,
 Jot' yli muita mainittiin,
 Ja varmahan hän vastaa:
 Jaa, Duncker häntä kutsuttiin.

Ja suvun suuren lahjatta,
 Sai tämä mökin lapsena
 Syvistä sydänmaista,
 Ja korotettiin kunniaan,
 Ja mainittihin ympär' maan
 Varminna vartioista,
 Ja unohdu ei Suomessa!

Ja tämän kunnialoistehen,
 Hän lemmellensä voitti sen,
 Syvimmän sydämensä.
 Valan hän vannoi maallensa,
 Sen kuin emonsa, kultansa
 Edestä kuollaksensa. —
 Tää lempi tuotti kuulunsa!

Hän kaatui; mutta kuitenkin,
 Oi onnellista, kenpä niin
 Saa kuolla kunnialla;
 Uhaksi unhon-järvenki,
 Sen aalloista hän nousevi

Vihannan luodon lailla —
Ja elää kuoltuansaki!

Nyt loista kukkasissa maa!
Sä kaikkialla aallosta
Vihanta nosta ranta!
Rusottaa anna vaarasi,
Veet anna vilkkuu virtasi,
Ja kohti taiyon kantta
Luo loistain Saimasilmäsi!

Niin jotta Muisto, mainiten
Tänään nimeä Dunckerin
Sinusta silloin voisi
Kehua: Kah noin kauniina
Lempensä saanut loisti maa,
Ken syyttymättä oisi?
Tään kullan eestä kuoli hän!

Poikani syntyessä.

(Petöfi.)

Saakaa tänne poikani,
Likistelläkseni soisin!
Katso! elonpuustani
Vesa nuori mulle nousi!

Sikiö sa sieluni!
Terve tuhannesti tullut!
Riemulauluiltani en
Parkujasi vielä kuullut.

Kasvojasi katselen,
Isänmieltä miellytellen.
Papittai sua kastan jo
Itse ilo-kyynelillän.

Tähteintutkijaksi sain
Tätä tähteä tarkastaksein,
Ko'in silmist' ennustain
Onneansa aavistaksein.

Toivon, riemun kukkapuu
On hän minun silmissäni;
Elköön panko halla vaan
Ennen aikaa kukkaistani!

Kuolo! ethän julma lie
 Kukkivata katkomahan!
 Ei minulle — muista se! —
 Maallein suon sen kasvamahan.

Niinkö poikain! — saatuas'
 Kerran mieheks' aivot koittaa
 Isän astuu jälkiä,
 Ell'et häntä jaksa voittaa!

Sitte kerran haudallain,
 Luottavasti lausutahan:
 Kuoltuaanki maallensa
 Henkens' elää poi'assahan!

Maansa pettäjille.

(Petöfi.)

Te pahkat maamme ruumiissa!
En mainita voi teitä,
Ett'en tulena korventaa
Sois teidän sydämeitä!

En ole liekki polttava,
Vaan laulut julmat mulla,
Ne annan kirouksena
Ma teidän päähän tulla.

Rikasko maamme ompii niin,
Ett'ei se teistä huolis? . . .
Sa köyhän köyhä kuitenkin, —
Kun kurjuuteen ei kuolis!

Te rosvot! minkä vaivoin vaan
Sai maamme kasvamaan:
Neronne voiman, oppinne,
Sen veitte toiseen maahan!

Jos nälkähänki nääntyköön
Tää kallis isänmaanne,
Se verta vaikka itkeköön,
Te piätte riemujanne.

Ja jällehen jos saattekin,
 Niin köyhät palajatte,
 Ja maata, jota ryöstitte,
 Mierolla vaellatte.

Siis koska maataan hyljätä
 Olj teistä teko mielu;
 Niin luokoon hauta luunne pois,
 Ja taivas teidän sielut!

Wilhelm Tellin kuolema.

(Mukailema.)

Koht' Alpit vihoittavat,
 Kuin lum' on paennut,
 Ja vuoret verhon saavat,
 Kun jää on rauennut.
 Tää teille, Alpein kansa,
 On kaunis kuvaus,
 Kuin päässyt kahleistansa
 On maanne vapaus.

Kah tuolla Schächen-virtaa,
 Kuin juoksee vuoresta,
 Se kalliotki murtaa,
 Puut vääntää juuresta.
 Se tien, kuin kulki sieltä,
 Kuohuillaan hautasi
 Ja nuorukaisen tieltä
 Matkaavan tempasi.

Myös tielle rientää juuri
 Nyt toinen vuorilta;
 Ei häntä surma suuri,
 Ei kuolo kauhista,
 Kuin kotka pojan luokse
 Hän rientää vaipuvan;
 Vie kuololta sen, itse
 Sai vanhus kuoleman.

Kuin kuolleena luo rannan
 Hän juoksi virrasta,
 Niin ääni kaiken kansan,
 Niin kaikui surusta,
 Kuin siirtynyt ois sieltä
 Perustus kallion:
 „Nyt Tell on mennyt meiltä,
 Jo kuollut Telli on!“

Jos paimenena oisin
 Mä lumivuorilla,
 Tai jos ma souteleisin
 Noill' Urin virroilla,
 Niin murheissani luoksen
 Mä Tellin rientäisin
 Ja kyyneleeni juosten
 Noin virren veisaisin:

Nyt oot sä hengetönnä,
 Kuin muille turvan toit;
 Sä vielä harmaapäänä
 Työn urhon tehdä voit.
 Sä lapsen hengen säästit
 Omallas; — isänmaa,
 Jon kahleistansa päästit,
 Vapaana kukoistaa.

Se lempi, jonka valta
 Sun saatti surmahan,
 Se lyömähän sun kerta
 Sai maasi sortajan.
 Et huollut kuolemasta,
 Vaan valmis auttamaan

Sä olit nuoruudesta
Ain' asti kuolemaan.

Jos aika nuorukaisen,
Jon nyt sä pelastit,
Viel' ois sinulla, tai sen
Eloo nyt eläisit,
Niin sulta mainetöitä
Nyt toivois isänmaa;
Vaan työtä, jon nyt teit sä,
Ei löydy sulompaa.

Kuin kunniaa jo kyllä
Soi sullen korvihin,
Niin kuolon-huudon vielä
Sä kuulit heikonkin.
Ken kunniaa jo kantaa
Ja eestä hurskaiden
Voi henkens' uhriks' antaa, —
On uros vapaiden.

Kuin koston työtä teit sä,
Niin säilyi henkesi;
Nyt vasta armotyössä
Sun hylkäs' onnesi.
Ei taivas henkeäsi
Maas' eestä vaatinut,
Sen vasta syytöin lapsi
Oit sulta ansainnut.

Nyt seisoo templi rauhan
Avoinna paikalla,
Joss' ammut kerta konnan

Joutsella tarkalla;
 Vaan jossa pojan kannoit
 Sa kuolon kourista,
 Sait, vaikka henkes' annoit,
 Vaan ristin louhista.

Sun työtäs urhollista
 On kiitos kaikuva,
 Ja maasi pelastusta
 Jok' aika kertova;
 Vaan paimen aamuin illoin
 Käy kullan-ruskossa,
 Ja kuolostasi silloin
 Hän laulaa laaksossa.

Syys-laulu.

(Mukailema.)

Syys on tullut,
 Lehti kellastuu,
 Hautahan jo lakastunut
 Kukka kallistuu;
 Kohta sen jo peittää hanki;
 Mutta joille vaan sen henki
 Antoi riemun kesän loistossa,
 Kukoistaa se vielä muistossa.

Kauneus sen
 Hetken kesti vaan;
 Eipä aikaa kukoistuksen
 Ihmis-kukkakaan
 Saanut kestäväistä täällä;
 Hänkin kohta myrskyn säällä
 Surkastuu ja haetaan kaatuupi
 Ja myös vihdoin maaksi maatuupi.

Sä, kuin loit mun
 Maasta maailmaan,
 Suo mun puhtahana ruusun
 Lailla loistamaan!
 Että, kuin on mennyt multa
 Kukoistuksen aika-kulta,
 Jättäisin myös muiston armahan
 Tänne, vaikka vaivun hautahan.

Kanteleeni.

(Thomas Moore.)

Nyt kanteleeni kerta vielä
 Ma kieliäsi viritän
 Ja kanssas ehkä murhekiellä
 Myös veisaamaanki yritän.
 Ei riemu ääntä anna sullen;
 Kuin sulot soitot Sionin
 Kahleissa Israelin ollen,
 Sä soit vaan surusävelin.

Vaan sitten kuin ma viime kerta
 Sun soivan kuulin, rauhakin
 On käynyt meidän maata, merta
 Ja sytyttänyt sieluihin
 Tuon tulen toivon, jonka leimu
 Jo turhaan taas on rau'ennut.
 Vaan sulle, muilla kun oil riemu
 Ei riemun taivas au'ennut.

Ken iloo tehdä taisikahan
 Sun kielilläsi kantele!
 Kun joutsen viihtyy kuolemahan
 Ei iloo leivo laulele.
 Ja vapautta kuinka saisin
 Sun soimaan kannel-kultainen,
 Kun seppeleiskin kaunokaisin
 On milt'ei kahleen kaltainen!

Ah riemua, jos vielä saisin
 Jos hetkenkin vaan huokua,
 Niin mailmalle näyttää voisin
 Kuin herttaisesti kaikua
 Tää armas kanteleeni voipi-
 Myös murheensakin ajalla —
 Kuin pakahtunut patsas soipi
 Eikyptin korven sannalla *)

*) Dimidio magicae resonant ubi Memnone chordae.

Iltasella.

(Th. Mooren mukaan.)

Kuink' armas hetki on, kuin illan tullen
 Jo aurinkoinen aaltoon alenee!
 Niin mennyt aika muistuu mieleen mullen
 Ja huokauksin luokseis pakenee.

Kuin katselen tuon valon kulta-kaarta,
 Jon länsirannan laine kuvastaa,
 Sen sätehillä etsiin rauhan saarta
 Mä tahtoisin pois maasta matkustaa.

Nuori Runoilija.

(Th. Moore.)

Runoilija nuori käy sotaan nyt,
 Hän Tuonen jo lähenee rantaa;
 Hän miekall' isäinsä on vyöttäinnyt
 Ja kannelta vielä hän kantaa.
 „Oi runoini maa! jos maailma sun
 Myös hylkäisi — vieläkin koittaa
 Ain' armasta suojella miekkani mun
 Ja kannel sen kunniaa soittaa.“

Runoilija kaatui — kahle hänt' ei
 Nyt ahdistaa — vapaana tahtoi
 Hän kuolla ja kantelen soinnon hän vei,
 Kuin kädellään kielet sen katkoi.
 „Ain' ollos kahlehin saastumaton,
 Sä lemmen ja kunnian kieli!
 Sun soittosi luotu vaan vapaille on,
 Ei niille, joill' orjan on mieli!“

El' unhota hautoja urhoin!

(Thomas Moore.)

El' unhota hautoja urhoin!
 Kuin uljaat henkensä heitti
 Vapauden eestä — ah silloin
 Myös multa toivomme peitti!

Ah, voisimme kuolosta ostaa
 Henget, kuin kulkivat meiltä!
 He konnille voisivat kostaa,
 Meit' ohjata orjien teiltä.

Jos kahleemme voisimme murtaa,
 Jos kohtakin hetkeksi vaan,
 Ei voimaa maatamme sortaa
 Ois maassa, ei taivaassakaan.

On mennyt jo kaikki — ja tulkoon
 Nyt kuuluksi voittajamme —
 Vaan kirottu kunnia olkoon,
 Kuin ahdistaa sielujamme!

On parempi haudassa maata
 Ja kahleiss' uljaana olla,
 Kuin kunniaa surmalla saada
 Ja vapauden kuololla.

Maan jako.

(Schillerin mukaan.)

„Te ihmislapset, tulkaa!“ huusi Luoja,
Maat, meret — kaikki lahjaks' ottakaa! —
Se kusta kunkin elolle on suoja,
Sen saa hän — vaan kuin veljet jakakaa!“

Se silloin, kulla kädet, kohta riensi
Saaliin saantaan — vanhat että nuoret:
Koht' askeleensa maamies ketoon käänsi,
Ampujalle jäivät metsät, vuoret;

Mit' aittaaan mahtui kauppamies sai koota,
Viinoista vei pappi parahimmat,
Vaan kuninkaalla työt' ei ollut muuta,
Kuin ottaa muilta kalut kallihimmat.

Kuin jakaus jo ammoin oli tehty,
Runoilija sai saapuville vasta.
Vaan paikkaa herratont' ei enää nähty,
Jakoa toist' ei ollut toivomista.

Hän tuskissansa riensi sentään vielä
Nyt Luojan luo ja hälle lausui näin:
„Ah, armas Luoja! nyt oon mieron tiellä!
Mä poikais paras osatt' yksin jäin.“

— „Jos unelmien maassa muuta mietit,
 Kuin muill' oil saalis“, Luoja vastasi,
 „On vikais oma — vai miss' aikais vietit?“ —
 „Mä seisoin“, lausui hän, „sun luonasi.“

„Mä katselin sun kasvois kirkkautta,
 Maailmaa siis muistaa en mä tainnut;
 Ja kuunnellessain taivaan sointoisuutta,
 Kutsuais ei korvain kuulla voinut.“

— „Ei antamista nyt oo mitään mulla,
 Jo kaikk' on viety, meret, vuoret, maat,“
 Niin lausui Luoja, „vaan jos tahdot tulla
 Mun taivaasein, sinn' aina tulla saat.“

Ossianin laulu auringolle.

(Lopussa runoelmaa Carhonn).

Arvidsonin ruotsalaisen käännöksen mukaan.

Oi kulkija taivahan tein,
 Kupera kuin urhojen kilpi,
 Kust' on valos ruostumaton,
 Ikunen, oi, paistehes, päivy? —
 Kun kuljet kirkkaussais,
 Tähet tieltäs kaikk' katoaa
 Ja piiloon kalpea kuu
 Pakenee pois pilvihin lännen.
 Ypöyksinä Sä vaellat —
 Ken tohtisikaan toveriksi?
 Korkea kaatuvi tammi,
 Murskaks kalliokin murenee,
 Noustuahan meri taas alenee,
 Vuoroin taivahan kuu katoaa, —
 Sinä yksin voittajana vaellat,
 Kuljet riemuten kirkkaudessa!
 Myrskyss' synkistyy mailma
 Säikähtäin jyrinää, salamoita, —
 Kasvos pilvest' tirkistelee
 Taivasten myrinää myhäellen!

Silmäni, voi! sua nähdä ei saa,
 Taida ei kasvojasi tähystellä!
 Pilvivuoteheltais Itämaissa

Aamuin kuin kohoat hajahiuksin,
 Taikka Lännessä lähenet
 Vavisten pimeät meren portit. —
 Lienetkös vai kaltaisenain,
 Mahtava hetken ja toisena marras? —
 Rientäös riemuten päivönen siis,
 Riemuten vierrös nuoruen voimin.
 Vanhuus synkeä on sulotoin
 Kuni kuun valo kalpeaposken,
 Sitä koska hattarat himmentää,
 Utu harmaja hautoja peittää,
 Pohjanen parkuvi kankarehilla
 Ja vaivoin astuvi matkaaja mies.

Kultain ja miekkain.

(Petöffin mukaan.)

Taivaall' on sija tähden,
 Katolla kyyhkysen,
 Vaan kainalossain kullan
 On sija suloisen.
 Niin kainalossain lepää
 Mun hempuhelmeni,
 Heinässä heiluvassa
 Kuin kaste välkkyvi.

Halata häntä saanko,
 Ja suudellako saan?
 Ei suukkosista suuni
 Oo köyhä, saitakaan!
 Me puhumme — vaan kesken
 Puheemme vaikenee
 Ja sulosuutelohon
 Se kuollen raukenee.

Voi onnen autuuttamme
 Mi säihkyy silmistä!
 Se siitä kirkkahana,
 Heloittaa helmenä. —
 Mut vanha miekkain siitä
 On mielipahoillaan;
 Karsaasti katseleepi
 Se tuota vaarnaltaan.

Mitä karsasteletkaan,
 Sä vanha kumppali?
 Kadehtimaanko, kärrys,
 Jo mieles yltyvi?
 Oi sotaveljyeni,
 Täst'äl' oo milläskään!
 Naisvirkahan ei miehen
 Pitäisi ryhtymään.

Ja eihän sull' oo syytä
 Impeeni suuttua;
 Tunnethan tyttöistäni,
 Eloni hemppua.
 Sa sieluansa tunnet
 Enkelinkaltaista,
 Jonk' ei oo maailmahan
 Luotuna vertaista.

Ja tämän kätein kerran
 Kun vaatii kansani,
 Omin hän kätösinsä
 Sun vyöllein vyöttävi,
 Ja vyöllein vyöttäessä
 Hän lausuu innolla:
 „Nyt elkäät hetkekskänä
 Eroka toisista!“

Joudu, joudu kultani.

Sylihän sydämelleni
 Joudu, joudu kultani!
 Yksin täällä huokailevi
 Ikävissään impesi.

Muinaisia muistelevi
 Armahia aikoja,
 Jolloin rinnallansa kulki
 Kumppalina kultansa.

Läksi armas muille maille,
 Lupas tulla jällehen,
 Käkesi jo kevähäksi
 Suvilintuin parvehen.

Tuli kevät kukkinensa,
 Tuli linnut lauluneen,
 Vaan ei kuulu kullaistani,
 Lemmyistä lempineen.

Sylihän, sydämelleni
 Joudu, lennä lintuni!
 Taikka lemme auringolta
 Kuihtuvi jo kukkasi!

Muoin mullakin

Muoin mullakin sydän sykki,
 Riemu rintoa nosteli,
 Sydän sykki ja silmä suihki,
 Veri kuohuen aaltoili!

Silloin taivahan tanterella
 Tähdet kirkkahat loisteliit,
 Tähdet loisti ja lehvikossa
 Lemmen lintuset lauleliit.

Nyt en tiedä mi mielen muutti,
 Kuka kumma lie saanutkaan,
 Ei nyt tähtyet taivon loista,
 Laula lemmen ei linnutkaan.

Surun pilvi on peittänyttä,
 Taivon tanteren tähtineen,
 Kullan kylmyys on karkoittanna
 Lemmen lintuset lauluneen.

Siit' ei sykkine sydän mulla,
 Siit' ei rintani riemaha,
 Siitä kurja jo huokailenki;
 „Terve tultua kuolema!“

Kun. Taav. Ps. N:o 1.

Ah autuas ken käyskele
 Ei retkii riettahien,
 Ei synnin teitä astele,
 Ei polkui pilkkaajien;
 Vaan aina töillä, kielellään,
 Herraansa kiittää mielellään,
 Häll' onni kumppalina.

Hän on kuin istutettu puu
 Min juurta virrat juottaa,
 Mi kuihtumatta kukoistuu
 Ja hedelmiä tuottaa.
 Hän saalistansa rauhass' syö,
 Vaan jumalattomien työ
 Hajoo kuin tuhka tuuleen.

Ja viimein jumalattomain
 Kuin käypi tuomiossa?
 Ei sijaa katumattomain
 Oo taivaan kartanossa.
 Luo Herran hurskaitten käy tie;
 Vaan jumalattomien vie
 Ikuiseen kadotukseen.

Kun. Taav. ps. 12.

Oi Jumalani, joukkosi
 On sangen pieni maassa,
 Ja harva, Herra, toukosi
 On vainiossa taassa!
 Sanas on sangen halpana;
 Totuuden eessä salpana
 On viekkaus ja valhe!

Nyt jaaritukset joutavat
 On meissä valloillansa,
 Nyt hullut kaikki houraavat
 Ja viettelevät kansaa,
 Nyt kiiltää ulkokullaisuus,
 Nyt rehkii rikkiviisuus
 Ja syntyy eriseuroi!

Näin lausuvat: „kyll' aikanaan
 Ol' sana Herran hyvä;
 Vaan alkaa tuntuu vanhaltaan
 Eik' ole kylläks' syvä.
 Uus' oppi, usko ottakaam,
 Ja Jumalaks' julistakaam
 Nyt jalo ihmisjärki!“

Kun sanoasi solkkivi
 Näin vihollisten vaino
 Ja pyhiäsi polkevi,
 Oot Herra turva ainoo.

Sä joudut julmat häätämään,
 Ja piinat, kiusat päättämään;
 Siit' ijän ylistämme!

Kuin valkeasta vilkahtaa
 Hopea hohtavaksi,
 Tai kuumeest' ahjon kilkahtaa
 Kuin kulta kirkkaammaksi,
 Niin sanas myöskin vaivoista
 Ja riettahien raivoista
 Vaan yltyy ylemmäksi!

Kun. Taav. ps. 19.

Mailmat ihmetellen ratki,
Taivahatki

Herran julistavat työt;
Päivillensä päivät julki
Teot tulkki,
Öilleen ilmoittavat yöt.

Kussa kaikuu ihmiskieli,
Missä mieli
Sydämissä leimuaa,
Nimi lausutahan Luojan,
Armon suojan
Kiitos ilmoim kohoa.

Avaruudessa ääretöinnä,
Määrätöinnä
Luojan makaa mailma.
Aatoksemme lentimetki
Kerkeimmätki
Aluss' uupuu matkoa.

Niinkuin ylkä kaunis, nuori
Häihin suorii,

Herra Sun on voima, valta!
 Synnin alta
 Minun kehnon kirvoita!
 Rukouksein kuule Herran!
 Maa kerran
 Taivahassas virvoita!

Kun. Taav. ps. 23.

Kun mua Herra paimentaa,
 Ei multa mitään puutu;
 Hän laitumelle johdattaa,
 Mi milloinkaan ei muutu.
 Ain' nurmet onpi nuorena
 Ja lähde aina tuoreena
 Sanansa laitumella.

Jos kuinki myrsky pauhoaa,
 Tää tyynen' onpi keto;
 Ei rikkomahan rauhoa
 Voi tänne päästä peto.
 Sen paimenemme torjuvi
 Ja hämärässä horjuvi
 Lohduttaa lampaitansa.

Äl' anna Herra haipua
 Mun karjastasi kauvas
 Eik' eksyille taipua,
 Vaan nosta paimensauvas,
 Sill' uhkaellen häristä
 Tai mua lyöden väristä
 Sikskun ma käännyn jälleen.

Ei häpeähän häätyne,
 Ket' armokätes johtaa

Siis päiväni kun päätynee,
 Niin kuljen, Herra, kohta
 Sun kanssa taivaan karsinaan
 Sun luonas aina asumaan
 Ijäisess' autuudessa.

Kun. Taav. ps. 42.

Niinkuin peura janossahan
 Lähtehelle himoaa,
 Sieluni niin tuskassahan
 Herrahansa haluaa;
 Pyrkii luokse Jumalan,
 Eläväisen Jumalan.
 Ah, ah! koska pääsnen kerran
 Kasvoi katsomahan Herran?

Kyyneleet on ruokanani,
 Juomanani päivin, öin.
 Pilkka pistää: „Jumalasi
 Miss' on nyt näkymätöin?“
 Näissä murhemiettehin
 Sydän tulvaa silmihin.
 Jumalan, ah, joukon kanssa
 Milloin pääsen majahansa?

Vaan miks' suret sydän kurja,
 Miksi liehut levotonn'?
 Vaikka mailma kaikk' ois nurja,
 Heikon turva Herra on!
 Kasvos kääntää puoleheis,
 Huojennusta huoleheis
 Kerran armons antaa. Siitä
 Ijäti saat Häntä kiittää.

Luojain! niinkuin luodon päällä
 Istun tässä tuskassain,
 Koska meri myrskysäällä
 Riehuin ryntää rantahain!
 Hyrsky kuohuu kauhiast',
 Aallot aivan ankarast'
 Vastahani vyöryy, pauhaa. —
 Herra, Herra suo'os rauhaa!

Sakin kuinkas, kallioni,
 Hädässään mun hylkeät?
 Katso, kurjan kasvohoni
 Vihansuovat sylkevät!
 Sydämeni raukeaa
 Kuullen pilkkaa kauheaa:
 „Kuss' on nyt ken avun tuottaa?
 Herrahasi, hullu luota!“

Vaan miks' suret sydän kurja,
 Miksi liehut levotonn?
 Vaikka mailma kaikk' ois nurja,
 Heikon turva Herra on!
 Toivo, toivo tuskassais!
 Pysy, pysy uskossais!
 Herraan luja luottos liitä; —
 Kerran armostaan saat kiittää!

Kun. Taav. ps. 139.

Herra Sä mun tutkii tiennet,
 Tiedät suuret, tiedät pienet.
 Joko istun, nousen, makaan
 Isän silmä näkee rakkaan.
 Edelt' ajatuksein arvaat,
 Luet hiuksein kaikki karvat.

Tiedät kaikki mutkat mielein!
 Sanat kaikki tunnet kielein!
 Mikin mitä päivä tuopi,
 Jumala sen mulle suopi.
 Kätens armollisen alta
 Mu' ei mikään tempaa valta!

Töitäs kaikki tunnustellen,
 Armoasi ajatellen,
 Ihmehellä täyttyy mielein,
 Ei voi kyllä kiittää kielein;
 Ylety ei ymmärryksen,
 Kykenekkään käsityksein.

Kuhun paennen kasvojasi,
 Mihin, Herra, henkeäsi?
 Taivaasen jos kohoaisin,
 Sinut siellä kohtoaisin!
 Helvettiin jos vajonnenki,
 Siellä läsnä Herran henki!

Jos mun aamurusko veisi,
 Siivin suhautteleisi
 Meren äärimpääнки rantaan, —
 Kätes mua` sielläi kantaa,
 Pivos vahva piteleepi,
 Voimas aina varjeleepi!

Huutanenko: „Pimiä peitä
 Näkemättömäksi teitän'!“
 Herran välttää en voi silmi,
 Syntin' saapi Hällen ilmi,
 Valkeana Häll' on pimjä,
 Päivänä on yökin himjä.

Mielein miettehet siis tutki,
 Sydämeni salatutki
 Himot, Herra, tunnustele,
 Munaskuuni koettele!
 Väärällä jos lienen tiellä;
 Käelläs käännytä mun vielä!

Suomalainen maamme Ruotsalaiselle.

Oi lyö'ös liittohon nyt kätes veikkoin!
 Käet yhdistäin väki voittavi heikkoin!
 Ken meitä voi murtaa,
 Ken Suomea sortaa,
 Kun yhtenä kilpenä seisotahan?

Mun päivytt nouseva paisteli kehtoon,
 Sun pesähäs aurinko nukkui ehtoon;
 Vaan yksiä teitä
 Tok' Jumala meitä
 On käsenyt veljinä kulkemahan.

Sun kalliohos meren murtuvi hyrsky,
 Mun lampeni tyyni ei tuntena myrskyy;
 Mut tuulien tuiske
 Ja kuusien kuiske
 On kumpoai lapsena viihyttänyt.

Sun rantasi Ruotsin lauluja raikkuu,
 Mun korpeni Suomen runoja kaikuu;
 Mut yksi on mieli
 Ja kummanki kieli
 Tok' vaan sulo-Suomea yht' ylistää!

Sun kasvoi vainios vehneä, ruista,
 Ma pettuni vuoltelin korpeni puista;
 Mut maan yhen juotti

Tok' verem, mi vuoti
Tään armahan Suomenmaan etehen!

Siis veljeni heittäöm pois viha, vaino!
Tää Suomi tok' kummanki armas on ainoo;
Siit' olkohon riita
Ja kiistamme siitä,
Ken Suomea parhaten rakastanee.

Setämies on laulu

Runoniekkan sydän.

Meri täynnä heliöitä helmii,
 Jotk' ei vois ihastuttaa ihmissilmii,
 Jos myrsky ei, mi pohjaan asti telmi,
 Ne syvyydestä saattais ilmi.

Minä siltä josko juotane
 Nyt hiltä pisara, —
 Se verensänne vuoatane
 Jo ekkä huomenna
 Siiis juokshanne veikkoset,
 Et tappelassa punaiset
 Ei tappois veren lähtet
 Tok' ennen aikojani!

Jos hanteen kuuu vaijane,
 Hiis tuota moittikoon!
 Kolt' Tuonen päämme vaijane
 Jo kylmään kinaaloon.
 Siiis lampikämmme veikkoset!
 Siiis suudelkämme aikkoset!
 Kun vielä hanteet läppäset
 Nyt sauta lajasa.

Sotamiesten laulu.

No miehet, miekat naulahan
 Nyt pankaa riippumaan!
 Käs' vasen neidon kaulahan
 Ja malja oikeaan!
 Kuin syksyn kukka kerkiä
 On sotamiehen elämä:
 Sen mettä aik' on imeä
 Kun vielä kukoistuu!

Mi siitä josko juotanee
 Nyt liika pisara, —
 Se verenämme vuotanee
 Jo ehkä huomenna.
 Siis juokahamme veikkoset,
 Ett' tappelussa punaiset
 Ei loppuis veren lähteet
 Tok' ennen aikojaan!

Jos huuleen huuli haipunee,
 Hiis tuota moittikoon!
 Koht' Tuonen päämme vaipunee
 Jo kylmään kainaloon.
 Siis lempikäämme veikkoset!
 Siis suudelkaamme siukkoset!
 Kun vielä huulet lämpöset
 Nyt suuta tarjoaa.

Varotus.

Poikani, lemmen purpuraperhoo
Mielin pyytäesäis palavin,
Hellin oi tempaos hyppyisin,
Että ei sen runtau vienoinen verho!

Varoitus laulu.

Varotus tytöille.

Sydän poikien lampena lie,
 Min pintahan tien vene piirtää;
 Vaan tuuli kun venheä siirtää, —
 Taas tietymätönnä on tie!

—

Nyt liika pisara, —
 Se värähtänyt vuotaa
 Ja ohki haaveina,
 Sii joutavaamme vakkooet,
 Ett tappelava punaet
 Ei loppuis veren lähtet
 Tok enen aikojaan!

Jos suuteen huut haipuneet,
 Hii luota moittineet!
 Kelt' Tapanen pönnäme vaipuneet
 Ja kälästä käläseet.
 Sii tappelikkamme vakkooet!
 Sii suudelikkamme vakkooet!
 Kun vitta heulet lämpöet
 Nyt suuta tarjoo.

Kaste ja kyynel.

Kukkanen kaunis on kauneinnaan,
 Siinä kun kastehen kiiltävi kyynel.
 Viel' ikävän haluhelmiä täynnä,
 Silm' ilon säihky sulohinnaan.

Laulu Anakreonin tapaan.

Kukka kuihtuvi ihana
Synkeän käsissä syksyn;
Perhon liedon liipottimet
Runneltuupi, raukeaapi
Talven kourissa kovissa.
Nyt on aika armaiseni,
Kukkaiseni, kaunoiseni,
Aika suuta suihkaella,
Hunajata huuliltasi
Imeskellä ahnehesti,
Kun on kerkiän kevähän
Päivyvät vielä paistamassa
Aurinko alenematta!

Neidon rukous.

Mikä kultaa kiiltävää rukoelevi,
 Mikä ankaraa anovi valtikasta,
 Viisautta Salomo kuningas suuri
 Pyys' polvillahan.

Mitäpä s rukoellen ma neito-raukka?
 Soisin lähteheks' sydämeini puhtaimmaksi,
 Sulokuvan siihen armaan sulhaseni
 Ain' asumahan.

Suurelle herralle.

Kuin pilvi paksu peittänyt
 Oot meiltä taivahan
 Ja varjon valjun heittänyt,
 Mi synkistävi maan.

Sä maasi hikihelmet joit,
 Siit' oot Sä aittunut!
 Sä veren veljiesi söit,
 Siit' oot niin paisunut.

Mut vihans ukko valkeat
 Kun kerran virittää,
 Sä pilvi synkkä halkeat
 Ja taivas selkiää!

Neuvo.

Pojallensa pilkkasuulle
 Neito närkestyen lausui:
 Mikä turva on Sinussa?
 Olet heinä heiluvainen,
 Kaikkia kumartavainen. —
 Miten luotan ma Sinubun?
 Olet laine läikkyväinen: —
 Lempein aaltohon asetan,
 Pian aalto pettänevi. —
 Miten uskon ma Sinua?
 Olet lieto perhokkainen:
 Kukan kerran suutelevi,
 Muihin sitten lentelevi.

Poika vastas pilkkasuinen:
 Vähä turvoa vesassa,
 Heinäsessä heiluvassa, —
 Ota kanto turvaksesi!
 Vankka tynkkä on tukena,
 Jos ei juuri kaunokainen,
 Musta, paksu ja rypinen.
 Paha aalloilla asua:
 Yhä laine läikkyilevi; —
 Jäähän luottosi aseta;
 Jää ei läiky lainehena,
 Josko kylmiikin kuvetta.

Ei oo perho uskottava,
 Lieto kun lepertelevi; —
 Ota toukka toveriksi!
 Se on aina uskollinen,
 Se ei luotas lennäkänä,
 Josko syöpikin sydämes.

Poika vastasi pikkuksineen:
 Vähi turvon ystävänä,
 Heikkosää heikkosana, —
 Ota kanto turvakseen!
 Vankka tykkä on rukous,
 Jos ei juuri kannokainen,
 Musta, paksu ja tyvinen,
 Paha aalloilla aana:
 Yhä laime järkkylövi; —
 Jättää loottoi aeta;
 Jaa ei järky lainepona,
 Josko kylmäkin lauetta.

Elämän menot.

Nuoruus nopsakenkä tepastellen
 Elon tanssiin rientävi
 Vanhuus sauva käessä hoiperrellen
 Ringist' eri pyrkiävi.

Kova rangaistus.

NETTO:

Hyi poika häijy, sydämen
Kun ryöstit rinnastain!
Sua ilkiöt' en ikinä
Nyt laske linnastain!

Sa olet aartein armainman,
Kalleimman ryöstänyt;
Siit' otan ikiorjaksein
Ma sielus, ruumiis nyt.

Kovasti sormes sitonut
Oon kultapaulahan
Ja kahleheksi kytkenyt
Käsvartein kaulahan.

Muill' leipeä ja vettäkin
Varkaill' on ruokanaan;
Sun rangaistukses julmempi, —
Saat suuteloita vaan.

POIKA:

Oi neiti, rangaistukseni
On aivan armoton

Ja sieluinkin ett' orjana, —
Se kauhe'inta on!

Niin vahvast' olet vanginnut
Mun sieluin, että sois,
Ett' iijät kaikki kestävä
Tää orjuutensa ois.

Yhteen kasvaneet koivat.

Kaks kasvoi koivahaista,
 Kaks vesoi valkeaista
 Yksillä perillään;
 Yhtehen juuret juuttui,
 Yhtehen tyvet puuttui,
 Latvat on erillään.

He niillä huiskiellen,
 He niillä kuiskaellen
 Virkkavat toisilleen:
 Oi kumppalini kulta,
 Kuin tiesit tänne tulta,
 Kuin vierrä vierehein?

Mun emä maahan puotti,
 Sun kevätuuli tuotti
 Kaukoa siipisin.
 Meist' toinen nyt jos sortuis,
 Jo murehisiin murtuis
 Myös kohta toinenkin!

Nuoruuttaan surija.

Voi aika autuas! minunkin
 Kun silmä päärlynä päilyi,
 Kun minä ruusuna rusotin
 Ja hemppuheinänä häilyin;
 Kun luoksein perhoset lenteli
 Ja vieno tuulonen kuiskeli
 Mun korvahain mesihuulin!

Jos oisin silloin ma vaipunut
 Lepohon turpehen alla,
 Ma oisin kukkana karissut
 Min keväinen pani halla,
 Mu' oisit surreet ja itkeneet
 Ja huolivirsiä laulaneet.
 Voi kuolo autuas, armas!

Nyt ompi poskeni vaalennut
 Ja koko muotoni musta;
 Jo mui' on kukkia puhjennut,
 Tulj kuloheinä minusta.
 Mui' ihaellahan, kiitetään;
 Mua poljetaan, mua hyljetään —
 Voi mua neitoa parkaa!

Kultaa odottaessa.

Istun ikävissäni, —
 Kauvan kulta viipyvi, —
 Verkkaan aika vierevi, —
 Riennä, aika riennä!

Joudu linnun lentimin,
 Sotkan siivin sukkelin! —
 Verkkaan vierret kuitenkin, —
 Riennä, aika riennä!

Tullut on jo kultani,
 Lepää kainalossani,
 Mailma kaikk' unohtuvi, —
 Viivy, aika, viivy!

Pohjolan valkenemien.

(Laulettu Porthanin juhlassa Marrask. 9 p:nä 1861.)

Pohjolan pitk' oli yö!
 Kauvan ol' synkkä, Suomeni, kulkus,
 Pimeydessä riemuton polkus,
 Vaikea vaiva ja raskas työ.
 Pitk' oli Pohjolan yö!

Vaan ei yö valoton!
 Tähtyet tuikki välkäytellen;
 Otavanais, Sua tiell' opastellen,
 Loisteli säihkyen sammumaton
 Lempi Juslenion.

Vaan jopa Pohjolaan
 Aurinko aamun riens' rusotellen;
 Valkeni, loistollaan herätellen
 Kalevan urhot kaikk' unestaan,
 Nerosi, oi Porthan!

Pitk' oli Pohjolan yö!
 Vaan pimeää kesäpäivä jo poistaa,
 Sätehin sammumattomin loistaa.
 Pohjolan, kun kesähetkens lyö,
 Päivänä paistaa yö!

Lorelei.

(Heine.)

En tiedä mistähän lienee
 Näin mielein murheinen!
 Sen ehkä tarina tietnee
 Tää vanhanaikuisen. —

Jo vilvas on illan ilma
 Rein tyynenä rientävi,
 Tuon vuoren takoa silmä
 Viel' auringon välkkyvi.

Kas kalliolla neiti
 Tuoss' istui ihana
 Ja hajallehen heitti,
 Hän kultahiuksensa.

Net sukien kummanlaisen
 Hän laulun lauleli;
 Se laulu lumoavainen
 Sydämet vietteli.

Venheessään poika sousti; —
 Het' iskuin palavin
 Tuonn' ylös silmäns nousi,
 Ei katsonut karihin.

Ma luulen kitahansa
 Sen poikasen pyörre vei. —
 Sen lumouslaulullansa
 On tehnyt Lorelei!

Nuoren sotijan ero kodistaan.

Nyt sodan ääni saloissamme soi,
 On rauha rakkain mennyt majoistamme;
 En levon unta siis ma maata voi,
 Kun vihollinen väijyy rajoillamme.

Siis aik' on tullut käydä kodistain
 Ja rakkaus ja rauha jättää teidän;
 En kauhulla mä lähde, armahain!
 Kun teidät nyt mä Herran huomaan heitän.

Sä isäin armas! mielessäis mit' on,
 Sen silmästäis nyt nään mä suruisesta;
 Sä suret, voimas' ett' on voimaton
 Ja jäsenesi jäykät vanhuudesta.

Sä kilvoitella vielä kultaisen
 Maas' eestä soisit, kuollen kunnialla;
 Sen vuoksi sielus' on sun suruinen
 Ja rinta raskas huokaa huolen alla.

Vaan vaikka voimas onkin rauennut
 Ja kukkais kuihtui alla syksyn hallan,
 Niin majastäis ei miehuus paennut
 Viel' oo, sen vannon eessä Kaikkivallan.

Jo lapsukaisna kuulin huuliltais
 Kuink' isille on maa tää kallis ollut;
 Ain' asti siitä mietin: „ah ken sais'
 Elää kuin he“ — se riemu-aik' on tullut.

Ja kultain armas! kuin mä näin nyt nään
 Sun kyyneleissä, hellän hempukkaisen!
 Mä tiedän kuolla eestä maamme tään,
 Ei kallihin, vaan eestä taivahaisen.

Mä riemulla nyt vielä muistelen,
 Kuink' aina murhe multa viihtyi aivan,
 Kun kuulin ääneis ja sun kantelen, —
 Kun harppu Saulilta vei sielun-vaivan.

Kuin kunniasta muinoin kuuntelin,
 Niin rintain aaltoili kuin järven laine;
 Sun näin, niin lempi — kohta huomasin —
 Oil suurempi, kuin kunnia ja maine.

Siis riemulla mä riennän miekkahan!
 Nyt lemmen kylvön elonaik' on mulla;
 En lempee, kunniata saakahan
 Nyt muualla, kuin urhoin vainiolla.

Kannel Taaraan linnassa.

(Thomas Mooren mukaan.)

Se kannel, kuin niin kauvan soi
 Tuon Taaraan linnassa,
 Ei soida suloa nyt voi,
 Äänt' ei sen rinnassa.
 Niin maine muinais-aikojen
 Ja henk' on herjennyt,
 Kuin kunniasta urhojen
 Ei rinnat riehu nyt.

Ei kannel kaikua se saa
 Urosten voitosta,
 Nyt katkeissaan vaan kajahtaa
 Sen kieli kuolosta.
 Niin vaivoin myöskin vapaus
 Nyt tointuu unestaän,
 Vaan kuolon kuin käy huokaus, —
 Sen näät viel' elossaan.

Minne?

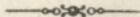
Minne siivillänsä mieles lentää
 Yli maita, yli lahdelmoita,
 Kun sa istut loistavaisin silmin
 Lorisevan joen vieressä?

Herkkä pilvi kulkee taivahalla,
 Kah! se lentää, lentää punaiseksi,
 Niinkuin immen omat ruusu-posket.

Tulen varastiko sydämestäs,
 Ruskon ottikohan poskiltasi,
 Että kantaisi ne kaukaiselle,
 Että veisi tiedon armahalle?

Pilvi lentää, edellensä lentää,
 Ilta joutuu pimentojen kanssa,
 Vaan sa istut liikahtamatoinna,
 Pilven tietä silmilläsi seuraat.

Sano, Impi, minne mieli lentää,
 Missä viiptyy? — oisko minun luona?

Kolme Velimieää.

Kolme velimiestä.

Melkein kahdeksantoista sataa vuotta sitte oli Schveitziläiset Roomalaisten yli-vallan alla, vaan pidettiin näitä korkeassa arvossa heidän mainion urhoollisuutensa vuoksi ja saivat heiltä lahjaksi monen edun, jota ei muille kansoille suotu. Niin oli heillä omat esi-miehensä ja valitunsa jokaisesta paikka-kunnasta, tulivat tuumille kokoon, yhteisiä asioita neuvottelemaan, aivan kuin nykyisin kuntien neuvokunnat; linnakin, maan avain, oli heillä Alemannia vastaan omin väkin miehitettynä. He ylpeilivät urhoollisuutensa vanhaa mainetta, vaan että vanha maine on kuin ruostunut kilpi, jos ei se voima säilytetä ja hoideta, joka sen ansainnut on, ajattelivat nämät yhtä vähän kuin kahdeksantoista sataa vuotta sen jälkeen heidän lastensa lapset.

Silloin oli maa hedelmällisempi ja tihyempi asukkaista kuin muutamia vuosi-satoja myöhemmin. Roomalaiset rakkastivat ja kunnioittivat sitä, tulivat usein sinne asuntoa nostamaan itselleen. He rakentivat sen läpi maan-teitä; he tunsivat sen arvon sodassa. Kuumassa Afrikassa, ylöllisessä Aasiassa kootut rahat menettivät he mielellään ennen kuulumattomalla tuhlaamalla Helveetian viileissä laaksoissa, ja virkistyivät Afrikan varista Helvetian voimia antavassa ilmassa. Hupinsa, elämänlaatunsa veivät he muassansa kaikkiin paikoin, antoivat kalliita aterioita —

ja nuot oivalliset vuorimullot siinä eivät pitäneet halvimpaakaan sias, — rakensivat komeat amphiteaterit, ja pauhaava Aare virtaili muurien ympäri, joiden aloja vuoret ympäröivät. Vindonissan amphitheateriin sopi kaksitoista tuhatta ihmistä, ja siinä ei kuitenkaan ollut pääkaupunki. Helvetialaiset etsivät silloin Roomalaisilta elatuksensa, niinkuin nykyisiin Schveitzilaiset ulkomaalaisilta, ja niinkuin yksin-kertainen kansa ainakin ylöllisen ihmis-osan turhuudella elää. Vaan eivät ainoastaan omassa maassa rikastuneet rikkaitten tuhlaavaisesta tyhmyydestä; niinkuin mehiläiset kokosivat he mettä omien ketojen ulkopuolelta ja kantoivat sen majoihinsa sisään. Jo niinä aikoina kuletettiin mäntyjä Helveetiasta Rheinin virtaa alas aina valtamereen asti, ja juusto oli kuuluisa niin kauas kuin Roomalaisia tuli, joita silloin löytyi koko tunnetussa maailmassa. Siitä syystä oli silloin Helveetiassa moni komea kylä ja moni iso kaupunki joista nykyään vaan suurimmat tunnetaan nimeltä, joissa Roomalaisilla oli päämajoja; ne ovat Wiflisburg, Wendisch, ja Baselaugst. Myöskin löytyy Roomalaisia muinaismuistoja monessa kohden missä ei ole tietty Roomalaisten asuneenkaan; ja monessa kohden missä jutun jälkeen olisi pitänyt olla Roomalaisia, ei ole ollenkaan löytynyt jäännöksiä. Niin on Sumisvaldin laita.

Luultavasti oli Sumisvald alusta yksi niitä yhdistyskeskuksia, joita Roomalaiset pitivät maassa että olisivat maat heille kaikin puolin aukeat, ja että eri leirit sukelaan voisivat toinen toiselle apua antaa. Luultavasti yhdisti Sumisvald läntisiä maita Luzerniin, ja oli voimakkain paikka siinä laksossa, joka kulkee samaa suuntaa kuin iso Aare-lakso, josta yksi perukka Langen-laksolla aukenee pää-laksoon sillä aikaa kun toinen Sur-järvellä lähestyy siihen laksoon, joka Luzernin yhdistää Aargau'n

kanssa, ja jonka avain Zofingen on. Niin pian kuin Roomalaisia asettui korkealle tasa-maalle ja meni niitä tavallisia yhdistys-teitä yhdestä paikasta toiseen, oli se aivan luonnollista että ne, jotka Roomalaisilta ja heidän teiltään hyötyä vetivät, sinne tulivat asumaan heidän läheisyyteen. Niin nousi tähän itsestään suurenmoinen kylä, se oli Alppien kauppapaikka; johonka tuotiin tuota kiitettyä juustoa, joka on kiitoksessansa kauemman aikaa pysynyt kuin Siidonin ja Tyyron, Karthagon ja Egyptin maan tuotteet. Löysivät hoikat männyt jo silloin sitä tietä kuin nykyisiin aina kulkevat, alas villipäätä Emmeä valtaisaan Rheiniin, missä Roomalaiset niin paljon rakensivat, johon sitte eivät tarvinneet hakea tuota sitkeätä puuta sisämaasta.

Siten kasvoi tähän juuston tähden komea kauppapaikka, ja kun siinä, jossa juustoa on, tavallisesti lehmäkin löytyy, niin haettiin täältä semmoisiakin, Roomalaisten ja muiden tarpeeksi, erittäin ison Aventicum'in, missä enin viljeltiin peltoa ja viiniä. Jommoinen kaupunki levesi sen tähden itään päin, aina yli Hirschstaldia alas, mikä nykyjäänkin vielä esi-kaupungiksi sanotaan. Läntisellä puolen täytti kaupunki koko sen maan, missä ensin Grünen sitte Fährsen ovat, aina Myllyvuoreen asti; toden-moisesti sen-aikuisella tavalla, että huone-rivit eivät seisoneet tihittäin vaan väliteltiin yrttimailta ja ruohikoilta. Niinkuin enimmässä kaupungeissa myllyt ovat kaupungin perällä, niin oli täälläkin, Myllyvuoren juurella, myllyt, vaan harjulla seisoi vartia-torni, joka kauas katseli laksoihin ja muiden vartiatornien kanssa oli yhdistyksessä Aardau'een asti, minkä kautta sukkela tieto tuli pää-majaan siitä kun syrjalaksoissa tapahtui. Luultavasti tämä tieto ei tullut telegrafilla miksi nykyjään sanotaan rakennuksia, joilla, penikuormia pitkälle, toisilleen tietoja

annetaan. Vaan niinkuin Roomalaiset kaikin puolin omistivat sitä kun oli hyvää ja maalle sopivaa, ovat he luultavasti käyttäneet saksalaisia kokkojakin, joilla vuorissa maassa saattaa arvaamattomalla sukkeluudella julistaa mitä tarpeen on. Vielä ennen Ranskan vallan kumousta oli meillä näitä vuorivartioita. Vaan nykyisiin kun varustamme toisinaan Ranskalaisten, toisinaan Preussiläisten mukaan, sen jälkeen kuinka meidän sota-kurkut ovat oppineet ranskalaisia tai preussiläisiä komanto-sääntöjä, niin meillä ei ole enään vuorivartioita, kun ei niitä käytetä Preussin maassa eikä Ranskan. Siihen siaan on meillä kolme höyryvaunua; yksi kulkee joka päivä Geneveen, toinen joka päivä Basel'iin, kolmas joka päivä Zyrichiin, ne meitä auttavat pian epä tiedosta, jos jotain tärkeätä lähestyy, se on, jos silloin hyväksi katsotaan päästää niitä eteenpäin kulkemaan estämättä. Vartia Myllyvuorella, joka, niinkuin jo ennen sanoimme, valvoi niin monen lakson suita, saattoi yli Affoltern'in kukkulain muutamissa minuutissa tietoa lähettää aina Herzogenbuchsee'n asti, aina Aarburg'iin asti, ja yli Veggisin yhtä monessa minuutissa läntisiin järviin, Avenicummiin asti. Kun semmoisessa maassa tiedot eivät olleet diplomatilaisia nootia, kun aivan yksinkertaista laatua, tavallisesti vaan sanoivat: „Varokaat, vihemies on likellä!“ eli „Ylös, lähdetään vihollisille!“ niin saatettiin kokkojen kautta hyvin hyvästi toimeen tulla.

Sinä aikana, josta nyt tahdon puhua, nuot vartiatulet eivät olleet isoon aikaan enään palaneet. Maakuntien sydämissä oli väkevien Roomalaisten suojeluksen alla pitkä rauba, ja Helvetian pohjaisilla rajoilla sotieltiin Alemannia vastaan, jotka, tuimapäät ja tuli-mieliset, naapurilleen olivat suvaitsemattomia vieraita. Maalla oli hyviä varoja ja mieluisuutta, jotta jo laultiin tällöistä

aina kestäväen muuttumattomana, niinkuin kauvan kestäväällä kauniilla säällä tuskin voipi uskoakaan myrsky-sateen enään tulevaksi; muutamilla keisarilla niillä ajoin kyllä oli tiikeri-sydän, ja levottomuus vallitsi toisinaan Roomassa, vaan tästä ei tunnettu Helveetiassa mitään.

Helveetiassa pidettiin vaan tuota pikkuista veljen-riitaa, ensin kuka lehmii ja voita saattaisi parhaasti myydyksi; sitte kuka enemmältä saattaisi rahoja ko'ota; ja viimein kuka siitä saisi korkeimman arvon päästäkseen Maanpäivillä edustamaan vuortaen eli kuntaansa, ja puheita pitämään tahi ainakin ääntänsä antamaan yhteisten kuormain jakemisesta maan vaurastumiseksi. Joskin ei siitä paljon tullutkaan hyötyä, ja moni niinä päivinä ei näyttänyt muuta kun että hänellä oli istumasia, vaan ei antanut suustansa kuulla sanaakaan, niin oli kuitenkin suuri kunnia siinä istua ja se antoi kotona sen enemmän arvoa.

Silloin eli Sumisvaldissa kolme veljestä, jotka olivat kauas ympäristöllä kuuluisimmat. Niillä oli kauneimpia vuoria, paraimpia niitty-maita, heidän juustolla oli suurin kuulu, ja kun sen kanssa näkyivät Aventicumissa tahi Vindonissassa, niin heti ostajia tunki ympärille, ja se, jolle myivät, piti sen suosiona.

Sumisvaldissa olivat talven, kesän elivät vuorilla ja missä heitä näkyi taisteluissa, siellä tettiin kuka voittajaksi tuli. Heidän väkevyytensä oli mainio. Raivokkain sonni kun juosta rynnätti heitä vastaan, niin tempasivat sen vakaalla mielellä sarvesta ja nakkasivat kerrassaan sellälle; kädellä pidättivät juoksevan härän niin että seisattui kuin maahan juurtununna. Sitä keihästä, jota toinen veljistä sadan askeleen päästä lennätti petäjään, ei kukaan muu vetänyt ulos kuin toinen heistä. He olivat myös korskeat ja yli-mieliset, jota Helvetialaiset eivät

silloinkaan mielellään kärsineet toisiltaan; vieläpä pitivät muita koreampia vaatteita, usein Roomalaisten tavalla, jonkatähden heitä peljättiin vaan ei rakastettu. Mutta tätä eivät paljon panneet mieleen, ajatellen että jolla on väkeä ja valtaa, sen ei ole tarvis rakkautta. Yhtä ylpeät olivat renkinsä; tuskin oli ainoata tarhan-hoitajata, jolta ei kuulunut valitusta heidän yli-mielisyydestään, vaan veljesten mahtavaisuuden tähden ei tohtinut kukaan kostaa, vaan pani vääryyden korvan taakse, säästäen kosta sopi-viin aikoihin.

Ainoastaan yhdellä näitä veljeksiä oli lapsi, yksi ainoa ihmeellisen ihana tyttöinen, josta vähittäin kasvoi kumman kaunis Helveetian neiti. Hän paistoi kauneudessaan kuin vuorten takaa nouseva aurinko; kun kävi taisteluilla, ja milloin rinkihin rupesi, niin näytti kun olisi keijukais-ten ruhtinatar tanssinut alamaistensa kanssa. Hän olikin kovin ylpeä eikä ollut nuorukaisista vielä kukaan saanut häneltä ystävällistä silmänluontia; muut tytöt häntä eivät kiittäneet, sanoen korskeaksi ja ylimieliseksi, vaan köyhät ylistivät häntä, ja niityillä juoksivat kaikki lehmät häntä takaa, ja ikäänkuin pitkät helmat kellotteli usein paimenten lapsia hänen perässään, poimien hänelle kukkia, leikitellen hänen kultaisilla palmikoillaan, ja kärsivällisesti odottaen siksi kuin hän kääntyi ja heitä vuorostaan lemmittelee. Missä jonkun kuuli sairaaksi, paimenen lapsen tahi lehmän tahi karitsan, siinä hoiteli ja valvoi, alhaimman piian tavalla, lempeällä ja suosivalla nöyryydellä ja säällillä, ja koti-tiellään taisteli kontion tai hukan kanssa, kuin rohkein mies.

Nyt tapahtui, että tämän seudun eli maakunnan Maapäivän edusmies kuoli. Hän oli ollut vanha sankari, mainio neuvosta ja teostaan, vaan rikkautta hänellä ei ollut, ja siitä syystä oli jo kauan aikaa rikkailla kateutta

sydämessä, sillä jo niinäkin aikoina luultiin rikkauden antavan oikeutta kaikkiin, ja ansaitsevan korkeimman arvon. Suurinna rikkautenaan oli ollut poikansa, joka nuorempana Roomalaisten sotaväessä oli palvellut, kun ei rohkeuttaan omassa maassa saattanut näyttää, vaan viime aikoina oli hän uskollisesti hoidellut isää. Hänkin oli voimiensa ja kauniin ruumiinsa puolesta mainio sankari, suloinen puheeltaan ja jokaiselle hädässä avullinen. Nyt kotona taas oleskeltua, myöntyi hän vanhan kansan tapoihin ja heitti pois kaiken muukalaisuuden puheessa sekä elämänlaadussa, jota olikin hänen helppo tehdä kun aina oli pitänyt schveitziläisen sydämen.

Niin kävi hän siellä täällä vuoripidoissakin, joissa ensin painia lyötiin, sitte tanssittiin korkealla kukkulalla sinisen taivaan kannen alla. Pian tuli väkevyytensä ja lempeytensä kauas kuuluksi; se nyt vasta oli onnen kantamoinen, sanottiin; painisilla ja tanssissa, miesten ja naisten joukossa etevin.

Ne kolme veljestä tämän kuultua nauroivat pilkaten, ja ajattelivat että tämä maine ei kestäis kauvemman kuin suvaisivat; ilkeän-kurisesti antoivat sen oikein nousta ja kauas levetä, eivätkä näkyneet missään kilvoitteluissa, arvellen että kuta korkeimpaan joku nousee sitä syvempään sitte lankee ja sitä isommaksi tulee pilkka.

Kun oli kevät-työt tehdyt, silloin vasta näytti itsensä nuorin veljistä. Yleinen huhu nousi, moni sydän sykki kovasti, ja ensimmäiset painin-lyöjät tekivät työnsä nopeaan, sillä kaikki tiesivät että nyt tuli painin-lyönti minkä vertaista ei ollut kauan aikaan nähty. Voittajan omituisella ylpeydellä seisojaveli siinä niinkuin ei arvelisi ruvetakaan tähän, eikä huolisi ollenkaan uudesta kilpa-veljestä. Huolimatonna kielsi hän painisille ruvetaksensa ja vasta sitte kun Sigbert oli kaikki muut taistelijat voit-

tanut, kun voitettut kaikki häntä yllyttelivät, ja itse Sigbert tuli ja kysyi ojentäen kättä: „Emmekö mekin koittelisi voimiamme?“ vasta silloin sanoi kylmyydellä Guntram, että se hänelle oisi yhtä-kaikkia; tosiaan hän ei siitä nähnyt paljon voitettavan, vaan kun niin pakolla tahdottiin, niin olkoon menneeksi.

Sisältään täynnä harmia, vaan ulkonäöltään kaikella yli-mielisellä huolimattomuudella astui tuo väkevä Guntram, puna-hiviä, puna-tukka, jättiläis-jäseninen, niinkuin se joka on rasvaisella maidolla ja rasvaisella juustolla syötetty, piirin keskelle, yhtä isoa vaan hoikempaa Sigbertiä vastaan, joka nuoruuden ihanuudessa veti vertoja tuolle täysimiehiselle, muserrusta uhkaavalle jättiläis-rakennukselle. Annettua toinen toiselle kättä kunnialliseen leikkiin, karkasivat nopiaan yhteen ja ennen kuin voi arvatakaan makasi Guntram selällänsä, ja ainoalla keveällä askeleella hyppäsi Sigbert ringin keskelle. Hitaisesti nousi voitettu, astui sitte sukkelaan voittajan luokse ja helposti vaan häntä kätellen tarttui häneen kiinni; hirveällä voimalla temmaten häntä syliinsä, nosti Sigbertin korkealle, vuihahti häntä jättiläis-käsivarsillaan ilmassa ympäri kuin olisi ollut lapsi, ja kun luuli hänen olevan tasallansa niin paiskasi maahan. Näkijöiltä sykähti sydän, niinkuin makaisi jo Sigbert ringissä, selkä muserrettuna; vaan Guntram horjahti niinkuin torni, jonka maanjäristys täristyttää, hän horjahti ja lankesi toisen kerran selälleen, ja Sigbert, joka ei häntä ollut milloinkaan päästänyt irti käsistään, joka ei milloin kadottanut tasa-painoa, joka oli pysynyt jäsenensä herrana ja pudotessa potkaissut häneltä jalan syrjään, ja vielä kädellä auttanut matkaan, ei langennutkaan, vaan hypähti keveästi keskelle ringiä. — Kun Guntram nousi vihasta paisuneilla veri-suonilla ja kättä antamatta tarttui Sigbertiin,

silloin kävi kauhistus useimpain läpi, rohkeimmatkin vapisivat, ei niin paljon pelvosta kuin kiistan innosta, joka syntyi katsellessa tätä tuimaa taistelua. Voimat jännitetyinä, päät rinnakkain, astuivat taistelijat, selät koukussa, ympäri ringissä, toisinaan hitaasti, toisinaan sukkelampaan, varovasti nostaen jalkaa eteen-päin, varovasti pois-sysänten tahi luokse-vetäen vastustajaansa. Vaan voimaa vastaan oli voima, varovaisuutta vastaan varovaisuutta, jalkaa ei nostettu vääriin, vääriä temppea ei tehty sysätessä eikä vetäessä. Kumpikin oli aloittavinaan, vaan se ei ollut kun houkutellakseen toista aloittamaan, että siinä sitte saisi edun viedä. Viimein Guntram hengen ahdistusta tuntien kun täytyi astua koukkuselkänä, veti vastustamattomalla väkevyydellä Sigbertin luoksensa; kauan teki Sigbert vasta-rintaa kaikilla voimillaan ja kiivastutti riita-veljeään aina vihaisempaan ponnistukseen. Äkisti myönnähytti hän sitte, nakkautui kaikin voimin vastustajan päälle, löi hältä taas jalan koukulle, ja tämä, omasta raskuudesta painuen taaksepäin, ei voinut vastustaa Sigbertin syöksemistä, vaan lankesi kolmannen kerran ähkyen ja paukahtaen selällensä, ja raikkuvat riemuhuudot jokaisesta suusta julistivat vuorelle ja laksolle tämän odottamattoman voiton. Sellaista Guntram ei ollut milloinkaan vielä kärsinyt; hänessä kiehui kostonhimo, vaan sitä peitteli kaikin tavoin ollakseen siitä sitä varmempana.

Gertrud, vanhemman veljen tytär, oli painin-lyöntiä katsellut ja harmilliselta tuntenut setän lankeemuksen. Mielenensä paloi itse vaatia voittajaa taisteluun, silmiään hän ei saattanut hänestä kääntää, johon itse luuli olevan syynä vihan. Ja kun sitten tuo kaikista etevin voittaja leikkissä lähestyi tätä kaikista etevintä neitoa, paras pyrkien parahan seuraan, niin kopea tyttö häntä kohteli nurjasti ja niskoittelemalla; hän ei säästänyt häntä sanoissa eikä

silmäyksissä ja tahtoi setän sortamisen kostaa vielä syvemmällä sortamisella. Mutta rohkea Sigbert ei nöyryntynyt hänelle, vaan kääntyi pois. Silloin tunsi tyttö polton sydämessään; ankarasti iski hän silmää niille, jotka antautuivat kisoihin; hänessä aaltoili vihan virta, niin luuli hän; pois lähti hän ringistä petäjien varjoon tulistuneena vihasta niinkuin luuli. Hänen näin suutuksissaan seisoessa nousi kuu veri-punaisena pimeälle taivaalle. Silloin vilahti verisiä aavistuksia hänen mieleensä ja vapisten meni hän muiden seuraan jälleen. Sigbert oli poissa ja Gertrudilta tuntui kun pitäisi hänen lähteä kotiin. Synkän setän täytyi lähteä matkaan vielä synkeämmän tytön kanssa, joka vielä synkempänä tuli kotia, sillä tiellään ei nähnyt muuta kuin yö-lintuja raskaasti lentelevän ja arkaa metsän-viljaa, joka poikki ahtaiden polkujen rienti pakoon. Guntram kun veljilleen kertoi miten oli tullut voitetuksi, he kaikki kolme päättivät että Sigbert pitäisi kurittaa. Klodomir, väkevin heistä, tahtoi tulevissa pidoissa kostaa häpeän, vaan sinä syksynä ei olis ollut enää tilaisuutta, ja talvi piti lumellaan kilpaveljet erillään, kun Sigbert asui kaukaisessa laksossa, vanhan jutun jälkeen siinä missä Würzbrunnen nyt on, ylä-puolella Röthenbachia; siinä oli silloin mainio uhri-paikka, myöhempanä muuan ensimmäisimpiä kristin-uskon kirkkoja.

Keväällä, toukokuun alkupäivinä oli ne isot keräjät, joissa piti maanpäivihin valita lähettiläisiä; sen perästä lähtivät paimenet vuorille, eivätkä joutaneet enään muiden seuraan kuin lehmiensä, koska nämä aamusella ja iltasella tarhaan tulivat lypsylle. Niinä aikoina oli keräjä-paikoissa markkinatkin. Paimenet ennenkuin läksivät vuorille möivät liikoja karjoistaan, täyttivät mitä puuttui ja ostivat muutakin jos kukkaro kaupasta oli pai-

sunut. Ken sellaisia markkinoita saisi nähdä, havaitsisi ihmeellisen erilaisuuden verraten ne nyky-aikuisiin.

Jyrkkiä vuori-rinteitä ja kapeita rotkoja myöten tulvasi ammuviin karjojen perässä väkeviä miehiä väkevin vaimoineen ja pulskin lapsineen; heidän pukunsa oli kärkeä vaan koristettu kulta- ja hopea-heloilla, muinoin sodasta perimillä. Heitä seurasi joukko renkiä, eläinten nahkoja päällään, villimielisiä kuin pedot joiden karvat heillä oli verhona, jokaisella miekka tahi kirves, keihäs tahi joutsin aseena. Muutamilla nähtiin Roomalaista vaatepartta, jonka olivat omistaneet ynnä Roomalaisen nimen kanssa. Silloinkin jo näissä metsiköissäkin oli muukalaisen parren turha noudattaminen valloillaan. Kaikki majailivat avarassa kehässä taivaan kannen alla, ihmiset ja eläimet sekasin yläkömaalla Schoneggin seudussa. Arkoina kuin nuoret pantterit kurkistelivat pojat karjojen väliltä, irvistelivät toinen toiselle, karkasivat huimilla hyppäyksillä tappelamaan, tahi istua kököttivät, kehuen toinen toiselle asettansa ja hieroen kauppaa, josta lopulla tavallisesti tulivat tukkanuottasille.

Äitin luona oli neito, auttaen häntä tulen ääressä, josta iso sininen silmänsä arasti ja ujosti vilkkui oudoille esineille. Tässä nähtiin kulkevia kauppamiehiä liikkeellä, Juutalaisia jo silloin ja Italialaisia; he näyttelivät kiiltäviä kalujaan; soljet ja sormukset, kalliit kivet, kirjavat näkin-kengät, korean-karvaiset huivit viekoittelivat äitien halua ja herättivät tytärten himoa, joka aroissa silmissä säkeninä säihkyi; niinkuin käärmeestä sanotaan että se silmänsä tullella metsän eläimiä lumoo, niin lumosi kiiltelevät kalvoisrenkaat Helveetian tyttöä, että hän liikkumatta seisoivieraan miehen edessä, että se häntä lähestyi, että se hänestä tuskin maltoi erota. Sillä välin kulkivat miehet vanhalla perityllä vakuudella karjasta karjaan, vertaellen

vieraat karjat omiinsa, ostivat täällä, myivät tuolla, tehden ensinnä kauppaa keskenään, ennenkuin käänsivät korpansa Windonissan tabi Aventicum'in vierasten ostajain puoleen.

Suuressa väkijoukossa voittivat nuo kolme veljestä kaikki muut karjansa ja seuransa paljoudella; olipa heidän tulensakin suurinna, ja korein neito sitä hoitamassa; rikkaimmat kauppiaat tunkivat sen likisyyteen. Näkyipä myös näiden kolmen muodosta että mielestään olivat kansan etevimmät, että tiesivät kuinka vieraat heitä saattoivat arvella ruhtinaiksi vapasukuistensa joukossa. Kauan pöyhkeilivät näin etevimpinä, antaen jäykkää vastausta sekä yhdelle että toiselle ja puhuen kovasti monelle, ei mistäkään muusta syystä, kuin että se niin pisti heille mieleen.

Silloin kuului lännestä päin suuren karjan ammunta, ja suuren ihmisjoukon huhina. Kesyttömiä sonnia juosta junttasi Sumisvaldista maja-paikalle, rohkeita renkejä juoksi kumminpuolin, kaikin voiminsa lyöden heitä isoilla kepillä. Lehmiä tunki jälestä, ihmisiä aaltoili perässä; ne olivat laksolaisia Schangnau'sta päin, Rothenbachin vastapäätä. Heidän keskeltä kohosi komea mies korkealle ja loisti kauas.

Tulijoita vastaan tulvasi joukko katselemaan karjoja ja tervehtimään ihmisiä. Moni vanhus astui tuon korkean miehen luo, jonka yksinkertaisessa puvussa ei ollut muuta koristusta kuin vanhan-aikuisia solkia. Ystävyydellä ja kunnian osoittamisella tervehti hän heitä, ja he kiittivät hänen muotoansa mitenkä se oli isän näköinen sekä hänen koristuksiaan, joiden sukuperän tunsivat; he kiittivät isää ja iloitsivat pojasta. Mutta yksinään nähtiin ne kolme veljestä seisovan; he eivät askelettakaan astuneet likemmäksi, iskivät vaan joukolle vihaista silmää ikään-

kuin tuliset leimaukset, jotka iskevät vihaansa metsän korkeinta mäntyä vastaan.

Sigbert se oli, jota niin ystävällisesti kohdeltiin; lapsi nyt leikkasi sen ystävyuden, mitä hyvät vanhemmat olivat kylväneet. Hän asetti majansa melkein vasta-päätä niitä kolmea veljestä, jotka synkkänä kuin mustat pilvet tätä katselivat. Ilo-mielessänsä hän heitä tuskin huomasi, ja kun muiden tavalla ympäri kulkiessaan tuli heidänkin luokse, niin ojensi heille kättä, jota eivät heidän kieltäneet, vaan puistelivat sanoen kohta aikovansa puristaa häntä toisella lailla. Guntram muka ei ollut heistä väkevin, vaan niinkuin hän oli tullut kaadetuksi, niin piti nyt Sigbert-voittajankin vuorostaan kaatua heidän käsissä. Iloisella naurulla vastasi Sigbert olevansa valmis koettelemaan, vaan ei vielä olevan varmaa kumpi kaatuisi. Hän astui tulelleen, missä Gertrud hallitsi ja tervehti äkkiä ystävällisesti. Tumman punaiseksi meni tyttö, vaan kättä ei ojentanut terveystä vastaan. Kun pimeä joutui ja karjat paneusivat maata, istahtivat miehetkin rinnakkain tulten ympäri juttelemaan; puhuivat ajan menosta ja huomispäivästä, virkkoivat kuka ystävänsä oli, kuka vihamiestensä. Nuori väki kuljeskeli ympärillä, ja karjojen keskellä makasivat rengit.

Aamulla herätti aurinko joukon ja elämätä nousi paikalle. Karjat liikkui, ihmiset valmistautuivat tärkeään päivään. Ne kolme olivat rikkaasti koristettuna niinkuin mahtavaisuutensa vaati; vaan moni koristus, moni tapa oli semmoinen etteivät isänmaalliset silmät sitä mielellään nähneet. He istuivat kiirehtimättä yölliselle eineelle, miehinä jotka itse eivät ole oppineet odottamaan, vaan joita muitten hyvin sopii odottaa. Monta astiallista makeata mettä tyhjennettiin ja jokaiselle, joka sitte lupasi veljiä seurata, tarjottiin malja. Viimein nousivat komein seu-

roineen ja astuivat vapaiden miesten piiriin, johon ei orjat eikä vaimot saaneet tulla. Siinä aaltoili jo väki kunnittain, ja toimellisia miehiä kulki joukosta joukkoon, niinkuin nykyjäänkin nähdään ennen vaalia. Esimiehet menivät papin kanssa yhteen, tavalliset uhrin teurastettiin, käräjät aljettiin. Yksinkertaiset olivat päätettävät asiat, yksinkertainen päätös itse, edusmiehen vaali maanpäiviin oli pää-asiana. Puolipäivän rinnassa oltiin ennenkuin vaali alkoi; ympärillä ammui karjat, pyrkien pois lakeasta varjokkaaseen metsään, ympärillä liikkui levottomasti vaimoja ja lapsia tyhjentäen leirit, joita heidän oli täytyntä heittää, että kokouksella olisi sias.

Juhlallisesti kehoitti pappi rauhaan ja rehellisyyteen, ja hänen vai'ettua rupesi kuulumaan täältä Sigbertin, tuolta Klodomirin ja välistä muutamia muita nimiä. Silloin viittasi pappi taas ja sääti, että vasemmalle pitäisi mennä niiden, jotka olivat Klodomirin huutaneet, oikealle Sigbertin puoluskunnan. Siinäpä ilmoittihe kummallinen epäily, joukko aaltoili kauvan aikaa; ei astunut kukaan toisesta puolesta toiseen. Vaarallista oli vasemmalta astua oikealle; oikeasta vasempaan veti sydän juuri harvoja niin väkevästi että olisivat tahtoneet mennä ensimmäisiksi. Viimein erosi koko joukko miehiä, kotosin kaukaisista laksoista, jotka sattuivat seisomaan kolmen veljesten puolella, astuen oikealle, ja tätä joukkoa seurasi heti muita; muutamia yksityisiä juoksi joukkojen väliltä oikealta vasempaan; ja pian seiso i kansan enin ja paras osa oikealla, veljekset harvojen kanssa vasemmalla.

Tämä heihin koski kuin ukkosen nuoli selkeästä taivaasta. He eivät ajatelleet kuinka syvästi vuorikansa vihaa muukalaisia tapoja, ja vierautumiseen suuttuu; eivät ajatelleet kuinka harvoin siinä, missä elämä on niin yhdenmukainen, loukkaamisia unohdetaan, millä ihmeellisellä

maltilla odotetaan koston aikaa; ylimielinen ei tiedä kuinka monta hän itse on loukannut, vielä vähemmin tietää kuin monta hänen palvelijansa ovat loukanneet. Viha kuohui veljesten suonissa, koura tapaeli miekkaa, vaan vastustajain paljous hillitsi heidät. He hankkivat paikalla matkaan eivätkä kuulleet mitenkä Sigbert valitti että häntä oli parempiensa yli ylennetty, ja että liian vaadittiin taitoa hänen nuoruudeltaan. Kauas kaikkui riemu lähtevien veljesten jälkeen, kaikki rinnat hengähtivät kuin olisivat vapautetut raskaasta painosta ja kaikki tohtivat nyt kahta kovemmin nostaa ääntänsä. Nyt alkoi avaralla kedolla hupaisa elämä. Juominki ja leikki kesti myöhäiseen iltaan, ja pimeä tuli ennen kuin kaukaisimmat lapsineen karjoineen suorivat matkaan. Sigberttiä viivytettiin kaikin puolin; täällä ei päässyt ystäviltä, tuolla esi-miehiltä, jotka hänen kanssa tahtoivat kansan asioita puhella, vieläpä tuntemattomiltakin, jotka tahtoivat semmoisia asioita ajaa, joita muut jo mennä päivänä olivat suorittaneet; hänellä kyllä ei näihin ollut tilaa enään, vaan aikaa meni kuitenkin heitä kieltäessäkin. Siten kerkesivät hänen laksolaisensa lähteä matkaan ja hän kun kii-rehti jälkeen, tuli tiellä yhä uutta viivyketä eteen, vielä kaupungin portillakin pidätti häntä Roomalainen päämies, joka hänen sodan vajasta tunki.

Hänen portista ulos astuessa oli pimeä ja hän ypö-ksinään; takaa kaikkui riemu, edellä ratisi myllynratas. Silloin kuului äkkiä hänen korviinsa ääni: „Varo itseäsi, Mylly-vuorella!“ Hän ei tiennyt tuliko tuo ääni edestä vai takaa; kurkisteli kuinka hyvänsä, varottajata ei näkynyt. Niinä aikoina Helveetian miehellä ei ollut-ainoastaan sateen-varjo muassansa; hänellä oli paljon muutakin matkalla pelättävänä kuin kastumista. Sigbert turvaten hyviin aseisiin ja voimihinsa ei säikähtänyt, piti vaan mie-

kan varalla, kätki rinnan ja pään hyvällä kilvellään, jonka siihen asti oli kantanut selässsänsä, ja kulki sitte iloisesti eteenpäin. Vieressä suhisi ruohikot, haavoissa tohisi tuuli, muuten ei kuulunut mitään. Vaan tuskin oli pääsnyt myllyn sivutse ja alaspäin menemässä sitä tietä, missä Stalden alkaa ja missä siihen aikaan tie kierteli vartiatorniin, niin puristi häntä äkkiä ikäänkuin mäasta kasvaaneet lujat kourat; kuinka monta heitä oli, hän ei tiennyt, — ketkä ne oli, ei pimeällä näkynyt. Mutta tässä äkillisessä päällekkarkauksessakin hän ei unhottanut raikuttaa tuota huutoa, millä metsästäjä kutsuu seuraajansa, sillä kuinka kaukana nämät olivat, hän ei tiennyt; muuten antoi itsensä viedä eikä voimiaan menettänyt turhiin ponnistuksiin. Kohta havaitsi hän sen, että häntä mielittiin heittää tulvaavaan virtaan ja hukuttaa siihen. Vasta silloin kun pensaikosta näki rannalla oltavan, ponnisti äkkiä kaikki jäsenensä voimat. Muutamat kädet päästivät, toiset vastustelivat, kadottivat tasapainoaan, kaatuivat hänen kanssa törmän yli veteen; siinä vielä nytkähys ja hällä oli jäsenensä vapaana; hän kavahti seisaalle, tarttui aseisinsa eikä tarvinnut enään pelätä, että hukutettaisiin kuin koira, vaan saattoi kuolla tappeluun kuin mies, jos muka siksi tulikaan. Siltä näyttikin kuin olisi tämä hälle katsottu, sillä voimallisilla iskuilla tunkivat näkymättömät viholliset päälle, ja ainoastaan pimeys, jossa toinen ei saattanut toista auttaa, ja pensaat, jotka hyvin usein olivat kilpenä, estivät Sigbertin masentumista. Vaan jo valui verta monesta haavasta, hän jo kuuli vihollisia vedessä purskuvan selkensä takanakin, kilvet jo painoivat häntä taaksepäin, — silloin äkkiä räsähti pensaat, koirien ulvominen raikahti, koiria syöksi Sigbertin vihollisten päälle, likeltä kaikkui hänen seuraajiensa huuto. Silloin päästivät äkisti viholliset uhrinsa irti ja hyppäsi-

vät vaahtoavasta virrasta, hurtat kintuillaan. Pian kuului hevoisten hirnunta ja sukkelat kaviot kumisuttivat maan.

Sigbert oli pelastettu koiransa kautta. Tämän hurjan, ihmisille vihaisen, vaan uskollisen elävän, oli hän rengille antanut talutettavaksi. Jo pian ollen Emme-virran rannalla kuuli tämä isäntänsä huudon, repi itseään irti ja seuraten vainuaan juoksi lyhyintä tietä isäntänsä avuksi. Muut koirat, vahinkoa vainuten, seurasivat sitä, koirien jälestä joutuivat rohkeimmat nuorukaiset ja apu tuli paraasen aikaan hätyytetylle sankarille. — Myllyssä sidottiin haavat, ja varottajaa ruvettiin etsimään, vaan turhaan. Sigbert tiesi missä hän oli huutanut, vaan siitä ei nyt kuulunut mitään.

Semmoisia väijyksiä ei ollut milloinkaan kuultu Helveetiassa, inhon karju-kaikkui maassa, tekijöitä aavistettiin, vaan kun Sigbert oli ääneti, niin ei kukaan puhunut valitustansa.

Aventicum'issa oli vireä elämä, lähettiläitä kaikista seura-kunnista kokoontui, ei yksinensä kulkien vaunuissa kuin nykyään, vaan jokainen suurella seuralla, usein koko suku muassaan, usein tuli joukkoa enentämään miehiä muistakin suvuista, jotka tahtoivat asioita ajaa tahi huvitella itseään. Roomalaisia tuli tänne kaukaa, enimmiten pelien tähden, joita juhlallisen ajan kunniaksi pidettiin tai kenties houkutteli heitä maan tytärtenkin kauneus, joita semmoisina päivinä nähtiin kaikessa koreudessaan tepastelevan Aventicum'issa.

Erinomaisen riemuiset olivat tällä kertaa nämät päivät, sillä Julio Alpino, arvokkain mies Helveetiassa, joka voimalla sekä älyllään aina valvoi maan hyvää, oli saanut heille julistaa ne iloiset tiedot, että keisari Galba heille lahjaksi antoi neljännen osan verosta. Yksinkertaisessa mielessään kauhistuen keisari Neronin hirmu-toita

olivat yksin neuvoin Vindelician maaherran Gallinon kanssa nousseet poisajamaan hirveää Neronia ja valta-istumelle nostamaan rehellistä miestä, Galbaa. Tämä kun viimein istui keisarina, muisti, mikä ei aina tapahdu, niitä jotka häntä hädässä olivat auttaneet, ja antoi lahjaksi osan veroa. Riemuisella mielellä istuutuivat miehet neuvostelevaan, riemuisella mielellä aterioivat rikkaan Alpinon salissa ja moni emäntä koreili rikkaissa vaatteissa, ylpeästi katsellen ympärinsä avaroihin piirihin, olisko missään komeampaa ja rikkaampaa kuin hän itse. Vaan jos oliskin tahtonut olla komeinna, niin täytyi kuitenkin jokaisen todeksi tuta, että se toivo oli turha ja että Julia Alpina, maaherran tytär, kaikkia yleni loistossa ja herttaisessa ihanuudessa. Jaa, heidän täytyi sen lisäksi myöntää että, jos saattaisi ketään verrata Juliaan, niin oli se Gertrud, vanhimman veljen tytär; vaan niitä likinnä arveli jokainen olevansa kolmantena kauno-kaisten parvessa. Gertrud oli tullut vanhan setänsä kanssa, jonka nimi oli Achim. Hän oli veljistä häijyin, teki kauppaa suurimmalla voitolla ja tiesi parahiten tullimiesten kanssa sovittelua että hänen tuli vaan vähän maksaa ja väkensä paljon voitti; tiesi parahiten keskustella ruunun urakkamiesten kanssa että siinä kaupassa vaurastui ja he kanssa. Missä oli ihmis-kokousta, siinä hän näkyi ja siitä ei ainoasti kääntynyt kotia rikkaampana, vaan oli sen lisäksi saanut paljon tietääkin, paljon tehnyt, monen tehnyt onnettomaksi, joka kodissansa ei tiennyt että Achim'en kädestä lyönti tuli. Veljekset olivat majaa Alpinon huoneissa; siinä Sigbert tuli Gertrudin kanssa yhteen, vaan ei saanut häneltä pienintäkään puhetta; yhä ylpeämmin kohteli häntä neiti, yhä synkemmästi paloi neidon silmät. Sitä vastaan Achim ei näyttänyt kiukkua, oli ystävällinen Sigbertille ja kiitti häntä selänkin takana.

Kesken riemua tuli äkkiä sanoma että Germanian legionat olivat keisariksi huutaneet Witellion, erään ahmatin. Tämä sanoma lensi kuin tuli Helveetialaisten uskollista mieltä läpi ja ilman pitkällistä epäilystä, ilman likempää tiedustelemisia päättivät hyvän hyvällä palkita ja lujasti pitää Galban puolta; päätöksen tehtyä panivat sen paikalla tekoon, nostivat miehistön aseisin, korjasivat vartiatorniaan, valitsivat yli-päällikön sekä oman päämiehensä jokaiselle seurakunnalle. Kokous-paikat olivat jo vanhastaan määrättyt, ja kuhunka vaara kutsui, se oli tulella ilmoitettava. Claudio Severo, rohkea metsästäjä, muuten rikkaassa talossa isän maineella elävä, tuli yli-päälliköksi, Sigbert Emmen ja Entlibuchin laksolaisten johtajaksi. Salaan asiaa ei hierottu. Sen aikuiset ihmiset eivät tunteneet sala-neuvoja, eivätkä milloinkaan ajatelleet että siinä pettäjiä saattaisi olla, missä ei muita istunut kuin Helveetialaisia. Sentähden oli juomingit heidän totiset neuvottelupaikkansa, ja mitä vaahoavammaksi olut nousi, sitä vihaisempia tuli päätökset. Mitä pohjempaan kannut tyhjennettiin, sitä loistavammin astuivat silmien eteen menneet sankarien päivät, sitä selvemmin näkivät he muinaisten sankariten kehoittavan uusiin sankari-töihin isien maassa, näkivät heidän lupaavan voiton-riemullisilla osoituksilla, tappiosta kosta vieraassa, tuntemattomassa maassa.

Kun huomispäivä valkeni, pyrkivät he levolle, humalat haihtuivat, päätös pysyi kuin kuoren pois kaavittua hedelmän sydän ja päätös pantiin heti toimeen. Rahoja lähetettiin paikalla Badeniin — jo niinä aikoina vaikuttivat nämät paljon sodassa ja rauhassa. Pyrittiin yhdistykseen niiden legioniens kanssa, jotka kulkivat Helveetian läpi, tahdottiin tietää kuka oli ystävä, kuka vihollinen, mihinkä turvata saisi, mitä varoa pitäisi. Sanomia lähe-

tettiin kaikkiin laksoihin asukkaille ilmoittamaan että varustaisivat tappeluun. Aventicum'issa, jossa päämiehet istuivat ko'ossa ja odottaen käskyä töihin, edeltä-päin nau-titsivat voiton riemua ja puhuivat paljon isistään sekä Lemani-järven muistoista, nähtiin pian Roomalainen pää-mies, orjan lailla sidottuna, riemuitseva kansa ympärillään, viettävän komeiden porttien läpi.

Riemu raikkui taivaalle kuin olisi jo kaikki ne sadat Rooman legionat kahleissa viety Helveetialaisten porttien läpi. Kaiken yötä pauhasi ilo, niinkuin vuoren-virta, joka yhä kovemmin pauhaa, mitä mustemmiksi taivaan pilvet pimenevät, mitä lähemmäksi maata ne painuvat. Mitä pahempi sää on tulossa, sitä punaisempana palaa aamusella pilvet; mitä raskaampi rasitus on, sitä isompi ilo edeltä-päin, ja ensimmäistä voiton-tietoa seuraa ta'yllisesti pakolaisia, jotka tappion julistavat. Riemua Roomalaisen päämiehen vangitsemisesta seurasi ne sanomat, että Roomalaiset, jotka heti olivat saaneet tietää asian ja vi-hastuneet tästä Rooman kunnian loukkaamisesta, olivat rohkealla päällekkarkauksella ryöstäneet ne Baden'iin lähe-tetyt rahat. Silloin tuli kiukku, painaen veri-punaiseksi ne kasvot, jotka ennen hohtivat ilosta; heti päätettiin ku-rittaa ryöstävä legiona Windisch'issä; mutta sillä aikaa kuin neuvoteltiin mitenkä päätös oli toimeen pantava, ja jo-kainen yö toi uuden neuvon, ja jokaisesta päämiehestä asia näytti toisin, aina sen jälkeen kuin asiata oli katseltu oluen tabi viinin ääressä, tuli taas ne sanomat että Galba oli tapettuna ja huima uros huimien legionain kanssa tu-lemassa Rheiniä ylös heidän maille.

Kun nyt se päivä äkkiä tuli, jolloin isien maine oli uudistettava, niin kävi Helveetialaisten samaten kuin niiden, jotka piloillansa kutsuvat perkelettä ja äkkiä saavat sen eteensä. Ensimmäisetki sanomat koskivat heihin ko-

vasti, vaan tätä näyttivät niin vähän kuin mahdollista. Päättivät olla väkeä kokoon kutsumatta, siksi kun olisi vihollinen likellä, mutta parantaaksensa Badenin linnoitusta, korjata sen muurit ja pitää kaikki valmiina, että ensimmäisellä sanalla väki kokoontuisi määrättyyn paikkaan. Helveetialaiset tiesivät että eivät sietäisi pitkää sotaa, kun maat ja karjat eivät saattaneet olla miehiä vaille, kun miehet eivät ole mielellään raavaistaan ja lapsistaan kauvan aikaa poissa. Vaan luottaen voimiinsa sekä maansä omittuiseen laatuun toivoivat pikaista voittoa.

Eräänä valoisana yönä pidettiin pitkää neuvottelua, jossa Achimkin oli läsnä, lupasi apunsa, ja näkyi olevan varma voitosta. Suuriksi kehui hän veljiensä, seutunsa sekä omia voimia, ja jos Sigbert turvaisi heihin niinkuin he Sigberttiin, toivoi hän heidän yksinääinki voivan tehdä vihamielille vastarintaa. Sigbert sen uskoi ja lupasi suin ja käsin mennä heidän kanssa. Aivan kummallinen on ihmisen sydän, niin helposti houkutellaan se oman herransa pettäjäksi. Sigbert tunsu veljesten luonteeseen, tiesi heidän salaiset tuumansa, tiesi mitä hänelle joessa oli tapahtunut. Mutta Gertrud oli Helveetian tyttö, jonka vertaa ei hän vielä ollut nähnyt milloinkaan; sen synkät silmät polttivat hänen sydämensä pohjaa; sen jos saisi naida, niin arveli itseään rikkaimmaksi ja mahtavimmaksi koko Helveetian maassa. Ennen hän ei ajatellut semmoista ollenkaan, vaan keräjissä käytyä ja nähtyä komeutta Aventicum'issa sekä erittäin Alpinon talossa, oli Sigbertin pää pyörryksissä. Sotijat lähtivät varhain aamulla kukin kotiseutuunsa, hankkimaan tarpeensa ja selittämään sodan syytä ja tarkoitusta. Kaikki tunsivat että Galban kuoleman jälkeen eivät oikein tienneet kenen hyväksi sootaan menivätkään, vaan olivat siihen kerran ruvenneet, ja sanoivat sen nostavansa Legionien yli-mielisyyttä vas-

taan, joka heitä muka oli loukannut. Vaan heidän sydäntänsä kuitenkin ahdisti, vaikk'eivät sitä virkkaneet kellenkään, ajatellessa mitenkä, ilman tukea Roomasta sekä muista legionista, kykeneisivät puoltansa pitämään sotaan tottuneita, ylimielisiä Germanian legionia vastaan, joitten mielestä sota oli tavallista päivä-työtä, joista rasi-työt olivat riemua, poltot ja verenvuodaukset silmäin miellykettä. Sigbert varhain aamulla hevoisen selkään noustessa ja tuttavien seurassa lähtiessä, kuuli aivan likeltä nämät sanat: „Varo niitä kolmea.“ Hän kääntyi paikalla, vaan ei nähnyt ketään; hän kysyi kuka se oli joka hänelle oli puhunut jotain; ei kukaan ollut kuullut ääntäkään; viimein rupesi itse epäilemään oliko mitään kuulut ruumiin korvalla vai kumman sanan omasta sielustansa. Samassa astui Achim väkitungon läpi ystävällisesti hänen luoksensa, puristi lempeästi kättä ja antoi vielä monta hyvää sanaa matkaan, ja niiltä monilta unohti Sigbert ne muutamat.

Nyt koittivat kuumat päivät Helveetialle ja kuumien päivien jälissä joutui pitkä yö. Windonissassa seisoi huima legiona, joka tiesi, mitä tahtoi ja oli koko päivän aseissaan. Jo Cesarin ajoista tiesivät Roomalaiset hyvinki, että asiaa päättämään sukkelin keino on odottaa siksi kun on kylliksi voimia ko'olla. He siis piirittivät Badenin linnaa, vaan ei rynnättäneet sitä eikä marssineet ulommaksi, ja Helveetialaiset antoivat lumota itseään eivätkä arvelleet mitenkä pitkä teottomuus päätöksen tehtyä voimat heikontaa, niinkuin joutsessa ponnistettu jänne pitkästä ponnistuksesta löyhtyy. Tämä Helveetialaisten vitkaileminen oli Roomalaisten mieleen; he tiesivät mitä tahtoivat ja varustausivat siihen hetkeen kun sen saisivat toimeen. Niinkuin tuuliais-pää kiiti Cecina Rheiniä ylös, ja hänen lähetessä nousivat Rhetiassakin oleskelevat sekä

ylä-puolella Zyrichin-järveä majailevat sotajoukot, tunkivat läpi laksojen ja pyrkivät muiden yhteyteen, yhteiseen yritykseen. Päivä ja hetki oli määrätty, sanan-viejät kulkivat luotettavasti ja yksityiset kohortit liikkuivat kuin yhteisen ruumiin jäsenet.

Claudio Severo viivytteli kutsumusta kokoukseen, hän laski tarkkaan lukua kuinka kaukana Roomalaisten legionat vielä olisivat ja kuinka sukkelaan Schveitziläiset voisivat tulla ko'olle. Hän pelkäsi heidän paheksuvan jos heitä kahta päivää ennen tappelua kutsuisi aseisin, joten heidän tulisi olla päivän työstä erillä. Veljekset suostuivat kaikkiin näihin tuumiin, tiesivät tarkasti sanoa missä milloinkin Roomalaisten päällikkö seisoi ja kuinka sukkelaan Helveetialaiset olisivat paikalla kun tulet kerran kutsuisivat tappeluun. Mutta äkkiä tuli ne odottamattomat sanomat, että Cecina jo oli mennyt yli Rheinin, ja heti olisi saapuvilla. Nyt nosti pelko Severon viivyttelemisestään, hän lähetti sananviejät ulos, hän sytytti tulen merkit, hän odotti tornissa ystäviä, vaan näki viholliset ennenkun heitä. Suurimpia kokkoja useimmin paikoin ei sytytettykään, kaukaisemmat vartijat eivät tienneet mistään, vähin osa sanan viejiä teki tehtävänsä, ne jotka tulivat perille löysivät väen sen pitkän odottamisen tähden aivan varustamatonna. Sentähden tulivat apuväet yksitellen ja hitaasti, ja ennenkun Severolla tarpeelliset voimat oli ko'ossa, tulvasi Reuss lakson kautta kohortit Rhetiasta, tuoden lisänään nuorta väkeä sikäläisiltä vuorilta. Edessä ja takana seisoi sillä muodoin viholliset, apuväen tulo oli estetty, kauan odotettu vihollinen karkasi äkkipäätä Helveetialaisten päälle ja hänellä oli se suuri etu, mikä myöhemmin niin usein antoi Helveetialaisille voiton — hän saattoi lyödä milloin ja missä tahansa. Hän hajotti huimalla rynnäköllä Badenin pää-

voimat ja saatua tiet sekä vuorten solat valtaansa, löi siten apujoukot yksitellen tuhoon.

Sumisvaldissa oli Sigbert, kaikki hyvin varustettua, odottanut sotakäskyä sillä rakkaudella, joka maansa eteen uhraa kaikki, paitsi Jumalansa. Yhä kovemmin paloi hänessä levottomuus odottaessa loistavaa tulimerkkiä; hän tunsu Roomalaiset ja tiesi että ainoastaan lujin tahdoin sekä yhdistetyin voimin heille saattoi tehdä vastarintaa. Hän oli sanan-saattajia lähettänyt ala-maihin, vaan ne eivät palanneet. Veljekset, jotka olivat Sumisvaldissa, teeskentelivät ystäviksi, koettivat häntä rauhoittaa ja tiesivät kaikellaista sanoa kuinka vihollinen vielä olisi kaukana, kenties menisi Helveetian sivutse, peläten heitä. He tekivät väen suruttomaksi, vaan ei Sigberttiä. Hänellä ei ollut lepoa, yön sydämessä herättivät häntä unet valveelle, hän näki vihollisten legionat karkaavan Helveetialaisten päälle, näki nämät hajotettavan, ajettavan kuin metsän viljaa, näki maan tulessa ja savussa. Näistä kavahteli hän ylös, juoksi likimpään kukkulaan, vartiatorniinkin Myllyvuorella, missä uskollisin miehensä seisoi, vaan pimeänä oli ja pimeänä pysyi taivaan ranta. Eräänä aamuna tuli miehiä alas korkeimmilta vuorilta, tuoden sanoman että olivat tulta nähneet sinisellä vuorella ja Aargau'ta alas-päin, vaan harvassa, täällä yhden, tuolla toisen; ylä-maat olivat pysyneet pimeänä. Olivat koko ajan odottaneet merkkiä lähemmiltä vartiatorneilta, vaan tyhjään. Silloin tunsu Sigbert tietämättömyyden tuskan, synkkä aavistus antoi hänen arvata olevansa kiedottuna petoksen verkkoon, hänessä nousi sotamiehen kiukku kun ei kuullut ystäväen huutoa hädässä. Ensimmäisen kiukun kuohuessa tahtoi seuransa kanssa ratsastaa alanko-maahan, itse tietoa noutamaan tahi apua viemään. Vaan veljekset huusivat: kun hän olisi poissa ja tulet tulevana yönä ehkä

nostaisivat väkeä, kuka sitte kokoaisi joukot, järjestäisi, johdattaisi? Päällikön velvollisuus oli paikallaan pysyä, että mikä häntä hakisi, siinä tapaisikin. Voisihan hän sanan-saattajia lähettää, jotka olisivat yhtä sukkelat kuin hän itsekin, vaan joiden poissa-olo ei vaikuttaisi mitään. Tämän käsittikin Sigbert, veti jalan jalustimesta, vaan teki myös rohkean päätöksen ko'ota seutunsa väen, ja käskyä enempää odottamatta omin takauksin tulevana aamuna mennä veljiensä avuksi, joiden hätää tänä samana päivänä hän kyllä ei tiennyt, vaan eriskummaisella aavistuksella näkyi tuntevan, niinkuin kaksois-veli tuntee sen haavan, jonka veljensä on saanut toisella puolen merta. Hämärän tullessa lähetti sanoman likempiin torniin, että annettaisiin kovimman hädän merkki; hän lähetti ketä vaan saattoi, komentonsa julistamaan ja syynsä siihen. Ne kolme vaikka puhuivat vastaan, sanoen sen tyhmäksi, kiljuen ettei hänellä semmoisiin ollut valtaa, uhkaten että eivät seuraisi häntä, pidättäen muitakin sentähden, että hän muka oli itsevaltainen. Hän ei siitä huolinut eikä antanut estää itseään, tahtonsa oli luja ja siitä sai hän jonkun levon. Kummalla silmällä katseli häntä Gertrud, joka Helveetian neitojen tavan mukaan oli saapuvilla kun maan etuja keskusteltiin. Vielä synkemmin paloi silmänsä, monasti näytti kun olisi hän tahtonut puhua ankarasti ja kovasti. Se painoi Sigbertin mieltä, Sigbertin, jonka sydän vielä tänäkin hetkenä paloi hänelle, ettei sillä ihanalla neidolla ollut suloisempia silmäyksiä hänelle, että se ei tahtonut heittää vihaa häntä vastaan, että niin kovin lujasti piti sukulaistensa puolta. Vaan päivän hälinässä, kun aina enempää väkeä pakkautui Sumisvaldiin ja ankarasti taisteltiin veljesten puolesta ja niitä vastaan, unohtui Sigbertiltä nuot silmäykset; palavin sanoin sai hän enimmäkseen puolellensa ja huimem-

maksi nousi sotahuuto, niin että kuka ei tahtonut näyttää pelkurilta, ja sitä ei kukaan tahtonut, se ei puhunut enää vastaan, kaikki varustelivat itseään; aamun koitteessa kun kukko laulaisi, piti heidän oleman paikalla. Sumisvaldissa vaikenä hälinä, aurinko peittihe synkkien pilvien alle; ja raskasta sadetta alkoi resahdella maahan. Pelolla katseli sitä Sigbert, hän pelkäsi että sade voisi estää tulet näkymästä ja siis estää kokouksen. Sade herkesi, pimeämmäksi, mustemmaksi kävi yö, vaan ei yhtään tulta leimahtanut, ei likinkään Myllyvuorella.

Silloin nousi hänessä vimma ja tuska niinkuin äitissä joka silmäteränsä näkee käärmeiden kierroksessa. Hui-masti juosten riensi hän vuorta kohti. Samassa paikassa kuin ennenkin kuuli hän vierestänsä huudon: „Älä mene Myllyvuorelle!“ Niin huudettiin kolme kertaa, ja kolme kertaa Sigbert vimmassa ja tuskassa ei huolinut siitä, vaan riensi kiireisillä askelilla eteenpäin. Silloin hänestä näytti kuin rientäisi joku hänen edessä, likellä häntä, melkein kuulumattomana ja mitä enemmän hän riensi, sitä enemmän toinenkin joudutti askeliaan ihan hänen edellensä. Yhä huimemmin karkasi hän sen kammottavan olennon jälkeen, jota ei nähnyt, jonka askeleita ei kuullut, jota hiljainen äyhkiminen vaan ilmoitti; niin juoksi myllyjen sivu. Silloin kuuli viuhahduksen, lankeemuksen, hiljaisen äänen; hänen jalkojensa juuressa makasi ruumis, johon jalkansa oli kompastua! Silloin viuhahti toisen kerran, kolme keihästä lensi häneen, kolme miekkaa viuhahti hänen pääl-lään ja ennenkun saattoi varustautakaan vastarintaan, makasi hän kuolleena, ensimmäisen vieressä. Kun ne kolme kummaksensa löysivät kaksi ruumista yhden sijasta, tahtoivat tietää kuka ensimmäinen oli. Silloin löysi Klodomir lapsensa, ja sen rinnassa, missä salainen rakkaus oli palanut ja jonka oli tahtonut panna kilveksi armaiselleen,

kolme keihästä; veri oli jo hyytynyt, henki haihtunut. Silloin nousi varmaan tuima tuska hänessä, vaan joka isänmaansa voipi pettää, siltä lapsensakin kuolon murhe pian vaikenee.

Kolkkoa oli huomis-aamulla Sumisvaldissa. Harvat tulivat paikalle, sillä ei yksikään tuli ollut kutsunut; minkä olivat pettäjät heittäneet sytyttämättä, minkä viereissä makasi uskollinen vartia kuoliaaksi lyötynä. Nämät harvat eivät löytäneet Sigberttiä, pauhasivat häntä vastaan ja haukkuivat häntä pettäjäksi. Tuota veljekset eivät puhuneet vastaan ja kysyivät tiettiinkö nyt kuka maan ja väen hyvää mieli. Niin puhelivat ja pauhasivat, kun äkkiä tuli ikään kuin taivaasta alas se tieto, josta ei kukaan tiennyt kuka sen oli tuonut, että kaikki olisi hukassa ja viholliset tulossa Sur-järveltä päin. Alankomaissa piti kaikki olla tulella ja savussa. Silloin rupesivat vaimot kiljumaan, kiroten pettäjää, ja miehet löivät aseensa yhteen, sanoen tahtovansa kuolla maan eteen; muutamat arvelivat että pitäisi vuorissa kokoontua, ettei olisi vielä hukassa kaikki; vaan veljekset astuivat väliin, kysyen minkä ja kenenkä tähden he todella tahtoivat tapella. Sata vuotta oli muka Roomalaiset olleet hyvinä ystävinä; koko sotaan ei ollut syynä muu kuin väärä luulo, kun eivät tieneet Galbaa kuolleeksi, vaan sen hyvin hyvästi tiesivät legionat; jos olisi heitä kuultu ennen, niin olisi päästy kaikesta tästä onnettomuudesta. Niin pian kun tämä väärä luulo olisi tullut selkoon, herkeäisi sotakin. Parasta olisi lähettää Roomalaisille sana, ett'eihän heidän tahtonsa ollut muu kuin legionain tahto ja että tahtoivat tästä lähin olla hyviä ystäviä uudestaan. Tämä oli monen mielestä, joka ei oikein käsittänyt sodan syytä, hyvin lohduttavaa; siihen suostuivat iloisesti, vaan ei kukaan tahtonut sanomilla lähteä Roomalaisten luokse. Kun viimein ne kolme

siihen suostuivat, oli samana päivänä koko laksossa se ajatus, että he parahiten tarkoittivat maansa hyvää, vaan että Sigbert oli pelkuri, joka läksi pakoon niinpian kuin tuli totta. Oli niitäkin, jotka virkkoivat, ettei hän ole pelkuri, vaan Roomalaisten ystävä, joka heillä kerran oli palvelnut; häntä ei enään ollut uskomista; ensi tilassa rupeaisi pettäjäksi, semmoinen Sigbert.

Komeasti varustettuna lähtivät ne kolme matkaan ja tapasivat Rheetialaiset sekä Roomalaiset alhaalla laksossa, keskellä polttoa ja murhaa. Semmoisina, jotka luulevat ostaneensa ystävyyttä, astuivat he vihollisten joukkoon, sanoivat osto-hinnan ja ilmoittivat itsensä niiksi kolmeksi veljeksi, joita Windonissassa hyvin tunnettiin, jotka olivat Roomalaisille säästäneet verta, aukaisseet vuorten solat ja tiet sillä, että pettämällä ja pakoittamalla olivat katkaisseet Helveetialaisten liiton. Vaan aivan kuin heitä ei olisi kuultu, tempasivat heidät, ryöstivät, sitoivat, varsinkin Rhetialaiset, arvellen että isänmaan pettäjiä pitää rangaista missä niitä löytyy. Veljekset luulivat tämän erehdykseksi, joka selviäisi kun tulisi tuttuja kohorttia jälkeen. Alastoinna kuin raavaita ajettiin heitä Sumisvaldia kohti; siinä näkivät kaupungin leimahtavan tuleen, huoneensa palavan, varansa ryöstettävän, karjansa teurastettavan tahi ajettavan hajalle; jopa huusivat kahleistaan armoa, sanoen sen olevan heidän omaisuuttansa, jotka muka olivat ystäviä; vaan iskuja saivat vastaukseksi. He näkivät tuttuja päämiehiä, ihmisiä, joiden kanssa olivat kauppaa tehneet; pyysivät heiltä armoa irti päästäkensä; vaan nämät pilkkasivat nauraen, löivät heitä kasvoihin, ja kun viimein Sumisvald oli tuhaksi palanut, kaikki ryöstettynä, riistettynä ja kaupunki ikuisiksi ajaksi porona, ajettiin heitä muiden ihmisten ja raavaitten kanssa maata ylöspäin. Roomalaiset löivät heitä; oma-maalaiset

kirosivat, sillä nyt tunnettiin oikeiksi pettäjiksi. Vielä paloivat myllyt, korkealle loiskivat virran vedet tulisista rattaista. Tuolla puolen näkyi koiria tien varrella kalvamassa ruumiita, jotka olivat vetäneet pensastosta. Nyt näkivät kaikki mihinkä Sigbert oli saanut ja kuka hänen kanssa oli kaatunut. Vaan veljekset kiljahtivat kauheasti ja yksillä askelilla hyökäsivät yhdessä rattaiden alle, rattaat heidät musertivat, aallot nielahtivat kitaansa ja niitä kolme veljestä ei näkynyt enää sinä ilmoisna ikänä.

Vaan lepoon eivät päässeet. Vielä nykyjäänkin kuuluvat kävelevän synkän joen rannalla, viittaellen ja selittellen, ja niin kauan täytyy heidän siinä kummitella kuin niitä löytyy, jotka turhuuden, ahneuden tahi yli-mielisyyden tähden rikkovat velvollisuutensa. Moni vouti joka sorti leskiä ja orpoja, moni tuomari joka väänteli oikeutta vääryydeksi, moni seurakunnan virkamies joka omaa hyötyä muisteli enemmän kuin yleistä, moni maaherra joka oman säkkinsä mukaan mittasi maan etuja ja piti huolta omasta, vaan ei maan kunniasta, on ne kolme nähnyt itkemässä, viittaamassa, anovaisin silmin päätänsä pudistelemassa, ja aallot silloin kohisevat ikäänkuin Amenen siihen sanoen ja haavat tohisevat ikäänkuin varoittaen.

Vapun-päivä.

(B. Auerbach'in mukaan.)

Vapn-päivä

(Kokous pöytäkirja)

Vapun-päivä.

(B. Auerbachin mukaan.)

Vapun-päivän aamuna näkyi kaunis ja hoikka mänty vaunumaakari Mikon talon edessä; koko puu oli karsittu ja ainoastaan latva jäänyt hakkaamatta. Se ulottui kaikkia huoneita korkeammalle, ja ellei kirkon torni seisoi mäellä, niin olisi kohonnut senkin yli. Ei ollut toista sellaista puuta koko kylässä ja kaikki tytöt kadehtivat Eevaa, vaunumaakari Mikon vanhinta tytärtä, joka yksinään oli saanut tämmöisen riuvun.

Lapset juoksentelivat pitkin kylää; heidän keskellä liikkui kukkuran-muotoinen maja. Se oli sidottu vitsoista ja peitetty viheriäisillä lehvillä. Poika, joka oli kätketty majaan, pani sen liikkeelle; hän meni tällä tavoin talosta taloon; joka oven edessä seisautui vähäksi aikaa. Kaksi poikaa kävi hänen vieressään kantaen koria täynnänsä ruumenia ja munia. Iso joukko muita poikia, viheriäisiä lehviä käsissä, seurasi heitä. Joka talon edessä lauloivat runon, jossa ilmoittivat „Toukokuu-miehen“ tulleen sekä pyysivät munia koriinsa; muuten lupasivat hajottaa ruumenia kynnykselle ja uhkasivat, että näätä tulisi viemään kanat, ell'ei heille mitään annettaisi. Missä eivät saaneet munia, täyttivät sitten uhkansa sekä viskasivat nauraen ja riemuten kourallisen akanoita kynnyk-

selle. Melkein joka paikassa tehtiin heille mieliksi; näin kulkivat talosta taloon. Mutta kyläläiset eivät tällä kertaa paljon huomanneetkaan tätä hälinää; sillä kaikki olivat riukua ihailemassa vaunumaakari Mikon huoneen edustalla. Riuku oli nähtävästi tuotu vähintäkin kuuden miehen ja kahden hevosen avulla. Ihmeellistä oli, kuinka se oli voinut tapahtua näin salaa; sillä semmoisten riukujen asettaminen oli kovasti kielletty ja pidettiin suurena metsän raiskauksena; sitä rangaistiin kolmen kuu-kauden työllä ojennus-huoneessa. Siitä syystä ei kenkään pojista tohtinut vanhaa tapaa myöten panna kultansa kodin eteen tämmöistä koristusta; ainoastaan Vendel'in Matti, joka „käveli Eevan tyköna“, teki sen kuitenkin, huolimatta tästä kiellosta. Ei kukaan voinut arvata, kenen avulla oli tuonut männyn; sanottiin häntä auttamassa käyneen muutaman pojan Dettensee'stä, joka oli parin virstan päässä sieltä ja kuului Sigmaringen'in pieneen valtakuntaan.

Useat talonpojat, jotka auroineen aseineen olivat menossa pelto-työlle, seisahtuivat vähän aikaa katsellaksensa riukua. Myöskin Vendel'in Matti oli heidän joukossa; hän hymyili itsekseen ja iski silmää Eevalle, joka iloisena katseli ikkunasta; — hänen silmänsä ilmoittivat paljon. Kun kysyttiin Eevalta, kuka oli asettanut riuvun, vastasi hän ainoastaan leikillisesti kohauttamalla olkapäitänsä.

Pojat tulivat par'aikaa vaunumaakari Mikon huoneen kohdalle ja aloittivat laulunsa, kun kylän poliisimies astui esille ja kiljui heille kovasti: „Olkaa vaiti, poikanulikat!“ Lapset yht'äkkiä vaikenivat; sitten kävi poliisimies suoraan Mattia kohtaan ja tarttui hänen käsivarteensa sanoen: „lähde mukanani kylän-voudille!“

Matti sysäsi pois hänen leveän kätensä ja kysyi: „minkä tähden?“

„Kyllä sen saat nähdä; lähde vaan mukaan; muuten käypi pahasti.“

Matti katseli oikealle katseli vasemmalle, ikään kuin ei tietäisi, mitä hänen piti tekemän, tahi odottaisi joltain puolelta apua ja neuvoa. Silloin lehtimaja yht'äkkiä liikkui poliisimiestä vastaan ja löi häntä silmiin. Poika varmaankin luuli olevansa suojeltuna kaikista loukkauksista, koska oli Toukokuun edusmiehenä; mutta poliisimies ei tunnustanut kenenkään muun loukkaamattomuutta, kuin omansa, ja särki yhdellä reväistyksellä pojalta koko lehtimajan. Kristiani, Matin nuorin veli, hypäsi sieltä ulos. Niin hävisi „Toukokuu-mies.“

Sillä välillä oli Eeva tullut huoneesta; hän tarttui Matin käsivarteen, ikäänkuin häntä pelastaaksensa; mutta tämä sysäsi yhtä tuikeasti hänenkin kättä luotansa ja poliisimies sanoi Eevalle: „Saat vielä kokottaa, siksi kuin tullaan sinua hakemaan.“

„Jo lähden“ sanoi Matti, heittäen silmänsä paljoa ilmoittavaisella tavalla Eevan päälle. Vaan tämä ei nähnyt enää mitään, sillä katkerat kyyneleet nousivat hänen silmiinsä ja, esiliinalla kasvojansa peittäen, palasi hän kiireesti huoneeseen.

Talonpojat läksivät pelloilleen; Matti meni kahden poliisimiehen kanssa kylään ja lapset hoihottaen juoksivat perässä. Kun poliisimies ei tainnut enää kuulla, niin muutamat rohkeimmat pojista huusivat: „Soges, Soges!“ Tämä oli poliisimiehen soimaus-nimi; sitä kuullessaan hän aina julmasti suuttui. Hän oli nimittäin toimittanut tätä virkaa Itävallan hallituksen viimeisinä vuosina; virallisessa innossaan luuli, että hänen pitäisi myöskin puhumaan Itävallan kieli-murretta, ja sentähden sanoikin kerran: „I

sog es“ *). Siitä ajasta jäi Soges hänen pilkka-nimeksensä.

Soges, Matti ja toinen poliisimies katosivat kylänvoudin mustan oven ta'a. Kylänvouti heti torui kovasti Mattia hänen rikoksestaan.

Matti seiso i rauhallisena; hän liikutti vaan hiljasti jalkaansa erästä sävelettä myöten, jonka lauloi mielessään; vihdoin sanoi hän: „Joko kohta olette lopulla? ei tuo kaikki minuun koske ensinkään; en ole asettanut riukua. Jatkakaatte nyt vaan, jaksanhan minä kuunnella vielä vähäisen aikaa.

Kylänvouti kiivastui, hän aikoi karata Mattin päälle; mutta Soges kuiskutti hänelle jotain korvaan ja puristettu nyrkkinsä laskeutui. Hän käski Sogesin viedä Mattin neljäksi kolmatta tunniksi vankihuoneesen, koska muka hävyttömästi oli kieltänyt tehneensä rikoksen.

„Olen kotoisin tästä kylästä, kyllä minun löytää, en minä näin joutavasta asiasta lähde pakoon; minua ei saa panna kiinni“, sanoi Matti vapaasti.

„Ei saa panna?“ huusi kylänvouti kiivastuneena, „kyllä sen saapi nähdä, sinä . . .“

„No! johan on haukuttu kylläksi, jo lähden poies“, sanoi Matti, „mutta talonmiehen poikaa ei pitäisi kohdella tällä tavalla. Jos serkkuni, Buchmaier, olis kotona, niin se ei suinkaan voisi tapahtua.“

Mentäessä vankihuoneesen näki Matti Eevan, mutta hän ei kokenutkaan puhua hänelle. Eeva ei tainnut sitä ymmärtää, kauan katsasti hänen jälkeensä; viimein läksi kylänvoudin huoneesen, sortuneena häpeästä ja huolesta. Kylänvoudin vaimo, näet, oli Eevan kummi; hän ei aikunut lähteä sieltä ennen kuin Matti pääsisi vapaaksi.

*) = Ich sage es = sen sanon.

Mutta tämä vaikuttavainen välitys tällä kertaa ei auttanut mitään; kylän-vouti odotti tutkinto-käräjiä ja koki järkähtämättömällä ankaruudella suositella itsensä pää-tuomarin mieliin.

Uskollisen ja viisaan apulaisensa Sogegin avulla pani kylänvouti kokoon kertomuksen asiasta; varhain seuraavana aamuna vietiin Matti Horb'in kaupunkiin. Hyvää oli, että tie meni kylän toisella puolella ja ett'ei Eeva saanut nähdä Mattia; sillä surkealta näytti, kun tuo muulloin uljas ja siveä poika nyt oli niin sortuneen ja hävinneen näköinen; yksi ainoa yö oli hänen muuttanut semmoiseksi. Vihoissaan taittoi Matti lehden joka kerta, kun kuljettiin metsän läpi ja viskasi sen aina järkiään poies. Kun tultiin töyräälle männikköön, taittoi hän mänty-risun ja piti sen hampaissaan. Koko tiellä ei virkanut sanaakaan. Tämä risu oli niinkuin merkinä, ett'ei ilmoittaisi mitään riuvun asettamisesta; se piti hänen kielsensä ikään kuin jollakulla loihdolla. Käräjä-huoneelle tultua otti hän kiireesti risun suusta ja pisti melkein tietämättänsä tämän kanteen-alaisuutensa kuvauksen lakka-riinsa.

Se, jok'ei koskaan ole ollut lain kourissa, ei tiedä, miten hirmuiselta tuntuu, kun et ole enää omassa vallassasi; on ikään kuin ruumiisi olisi sinulta otettu pois. Lykättynä kädestä käteen täytyy itsestään nostaa jalkojansa ja kuitenkin käydä ainoastaan mihin muut tahtovat, Sen tunsu Mattikin; sillä hän oli ensikerran elämässään oikeuden edessä. Hän oli niin alakuloinen ja pelkäsi niin kuin olisi oikein suurikin pahantekijä, melkein ikään kuin olisi tappanut ihmisen. Polvensa olivat vaipumaisillaan, kun häntä vietiin pitkistä portaista ylös mäkeä. Hän suljettiin torniin, joka seisoo korkealla mäellä kuin valloitus-linna; taikka iso, kivinen etu-sormi, hä-

ristävä koko ympärystölle ja käskävä olemaan varoilansa.

Aika oli Matin mielestä kovin pitkä. Hän ei muistanut olleensa koskaan yksinään tuntiakaan työtönnä. Mitä hänen nyt piti tekemän? Hän katseli hetken ulos ikkunasta, joka oli kaksinkertaisella ristikolla varustettuna kuuden korttierin paksussa muurissa, mutt'ei nähnyt muuta kuin palasen sinistä taivasta. Rabilla maaten leikitteli hän kauan männyn oksalla, jonka löysi lakkaristaan; se oli vielä jäännös ulkonaisesta vihannasta maailmasta. Hän pisti sen lautojen rakoon ja mielensä kuvitteli sen pitkäksi riuvuksi, joka seisoi Eevan huoneen edessä; hänestä näytti jo sata vuotta kuluneen siitä, kun sen oli nähtyt. Huoaten kavahti hän ylös, katsahti hämmästyneenä ympärilleen ja löi jalkaa maahan; viheltäen alkoi hän lukea havuja männyn oksassa. Vaan sen työn heitti kohta kesken ja katseli oksaa tarkemmin; silloin havaitsi ensikerran, kuinka kaunis on semmoinen oksa; alapuolella olivat havut tumman viheriäiset ja kovat, mutta päässä vielä ihan hellät ja vaaleat sekä niin pehmeät kuin nuoren linnunpojan höyhenet, ja varsin ylhäällä oli pikkurainen itu kauniisti päällitysten olevine helpeineen; — siitä piti kävyn syntymän. Suloisempi kuin lavendelin ja rosmariinin haju oli oksan tuores pihka-tuoksu. Matti pyyhki sillä hiljaan ja verkalleen kasvojansa ja ummistetuja silmiänsä; viimein nukkui, oksa kädessä. Unessa näytti hänestä, kuin olisi lumouksella kiinnitetty heiluvaan mäntyyn, niin ett'ei voinut liikuttaa ainoatakaan jäsentä; hän kuuli Eevan ääntä, joka rukoili pahaa henkeä päästäksensä siihen ylös häntä pelastamaan. Silloin havahti; hän kuuli todellakin Eevan ja veljensä Kristianin ääntä. He toivat hänelle päivällistä ja anoivat vanki-

vartijalta luvan päästä sen läsnä-ollessa Matin puheillen; vaan sitä ei annettu.

Vasta ilta-puolella vietiin Matti tutkimukseen. Yli-
amtmani *) heti kutsui häntä „sinuksi“ ja haukkui häntä
kirja-kielellä samoin kuin kylän-vouti edellisenä päivänä
talonpoikain murteella. Niin kauan, kuin käräjät eivät
ole julkisia, kuten muinoin olivat koko Saksassa, voi
virkamies kohdella kanteen-alaista, miten itse tahtoo;
vaikk'ei enää saa pieksettää tai kiduttaa tunnustukseen,
niin toki löytyy monta muuta, usein vaikeampaakin rääk-
käystä.

Yli-amtmani käveli rämisevillä kannuksilla edes ta-
kasin huoneessa, kerkeästi vääntäen pikku paperia sor-
millansa, ja kysyi häneltä:

„Mistäs olet puun varastanut?“

„En tiedä mitään koko asiasta, herra yli-amtmani.“

„Saakelin konna, sä valehtelet!“, sanoi tulisesti amt-
manni, astuen Mattia kohtaan ja tarttuen hänen tak-
kiinsa.

Matti peräytyi, kätensä itsestään puristihen nyrkiksi.

„En ole konna“, sanoi hän vihdoin, „teidän pitää
kirjoittamaan pöytäkirjaan, mitä olette sanonut; tahdon
nähdä, olenko konna. Kyllä serkkuni Buchmaier taas
tulee kotiin.“

Tämän kuultuansa puri amtmani huuliansa, kääntyen
toiselle puolelleen.

Jos Matin asia vaan olisi ollut paremmalla kannalla,
niin olisi amtmani voinut joutua pahaan pulaan; mutta hän
oli niin älykäs, ett'ei antanutkaan panna puhettansa pöytä-
kirjaan. Hän helisytti kelloansa ja käski Sogesin tulla sisälle.

*) „Amtmann“ on virkamies Saksassa, jolla on sekä tuoma-
rin että voutin ammatti kihlakunnassa.

„Mitä todistuksia on teillä, että tuo on asettanut riuvun?“

„Joka lapsi kylässä, yksin tiilitkin katoilla tietävät että Matti käypi Eevan tykönä; elkää panko pahaksi, mutta minun mielestäni olisi parasta, että Eeva käsketään tänne; silloin ei hän suinkaan kiellä; hän ei voi tehdä valaa, ett'ei ole totta.“

Matti sen kuultuansa avasi silmät leveälle ja huulensa vävähtivät, mutta hän pysyi äänetönnä. Amtmanni oli vähän aikaa hämmästyksissä; hän ymmärsi aivan hyvin semmoisen todistuksen olevan mitättömän; mutta hän tahtoi „näyttää muille varoituksen“, kuten la'in lauseella virkkoi.

Kun Matti, Soges ja tavalliset kaksi lautamiestä olivat kirjoittaneet nimensä pöytäkirjan alle, oli tutkimus lopullaan. Matti ei tohtinut enää toista kertaa vaatia, että yli-amtmannin haukkumiset pantaisiin paperille; hän vietiin jälleen takaisin vankihuoneeseen.

Jo oli myöhään illalla, kun Eeva istui ylhäällä kukkulalla ja katsoi torniin päin, joka näkyi tuonpuoliselta mäeltä; luuli Matin toki viimein tulevan. Hän istui pensaston takana, ett'eivät ihmiset häntä näkisi ja puhuttelisi. Silloin näki Sogesin tulevan niitun ylitse; Eeva riensi maantielle, Soges viittasi hänelle ja hän juoksi kii-reesti häntä vastaan.

„Käy hiljaa, Eeva“ huusi Soges, „tahdoin vaan sanoa, että mulla on vähemmän käymistä, koska tapaan sinut täältä; sinun pitää huomen aamuna kello kahdeksan tulla oikeuden eteen.“

Eeva vaaleni ja hämmästyti; sitten juoksi mäestä alas ja seisahtui vasta Neckarin rantaan; kummastuneena katsahti taakseen; hänestä oli ikäänkuin heti pan-

taisiin vankeuteen ja järkiään pitäisi juoksemaan pakoon. Itkeä nyyhkyttäen palasi hän alla-päin kotiinsa.

Melkein koko yöhön Eeva ei sulkenut silmiänsä; sillä huomennahan piti hänen ensikerta astuman oikeuden eteen. Kaikenlaisia kuvia mustaan verhotuista huoneista juohtui hänen mieleensä, ja ellei leikkikumppalinsa, räätälin Agata, olisi luvannut maata hänen kanssansa, niin olisi nääntynyt tähän hätään.

Aamun tuskin koittaessa meni Eeva kaapillensa ja otti pyhävaatteensa. Agatan täytyi häntä pukea; Eeva vapisi niin, ett'ei itse voinut solmia nauhaakaan. Surumielisesti katseli itseänsä särkyneessä peilissään; hänestä oli ikäänkuin pitäisi pyhä-vaatteissaan lähteä maahanpaniaisiin.

Vaunumaakari Mikko saattoi tyttärensä, eihän muka voinut antaa lapsen mennä yksinään. Tultua käräjähuoneelle vaunumaakari otti hatun päästensä, silitti lyhyet hivuksensa ja oli aivan nöyrän näköinen jo oven edessä seisoessansa. Hän laski ora-tuomisen keppinsä seinää vastaan; sitten kolkutti ovea, pää nöyrästi kuurullansa ja pitäen kolmisärmäisen hattunsa rintaa vastoin. Ovi aukeni. „Mikä asiana?“ kysytään tyyllä äänellä.

„Minä olen vaunumaakari Mikko ja tuo on tyttäreni Eeva; se pelkää niin kauheasti, sen tähden tahtoisin kysyä, enkö minä myöskin saisi tulla oikeuden eteen.“

„Et saa“ oli tyyly vastaus ja ovi paikalla paiskattiin kiinni, niin että Mikko hämmästyi. Hän ei voinutkaan mainita, mitä oli aikonut, että oikeastaan hänen, mutt'ei Eevan, pitäisi vastaamaan oikeuden edessä, koska riuku oli asetettu hänen huoneensa eteen.

Molemmat kädet kepin päällä ja leuka kännen nojassa istui vaunumaakari Mikko tyttärensä vieressä portaalla ja loi silmänsä kivien päälle, jotka näyttivät yhtä

kylmiltä ja säälimättömiltä kuin virkamiehen kasvot. Sitten mutisi itsekseen: „Jos Buchmaier vaan olisi täällä, kyllä hänelle silloin tulisi toinen marsi eteen.“ Eeva ei voinut virkkaa sanaakaan; kädet ristissä välistä vaan köhisi kauniisti silitettyyn niistin-liinaansa.

Vihdoin kutsuttiin häntä huoneesen, hän nousi urheasti; isä ja tytär ääneti silmäilivät toisiansa ja Eeva katosi oven taa. Hän seisahtui oven suuhun, yli-ammanni ei vielä ollut saapuvilla; mutta kirjuri istui siinä leikitellen kynällensä ja hänen vieressänsä olivat molemmat lautamiehet; he kuiskittelivat hiljaa keskenänsä. Eevan koko ruumis vapisi. Noin kymmenen minuuttia kesti äänettömyys; se oli Eevan mielestä ijankaikkisuus. Viimein kuului kannusten räminä; yli-ammanni tuli. Eeva nähtävästi oli hänelle mieleen, sillä hän tarttui hänen leukaansa, taputteli sitten hänen hehkuvia, punaisia poskiansa ja sanoi: „käy vaan istumaan.“ Eeva totteli ja istuutui epäillen tuolin äärelle.

Kun hän, silmät maahan luoden, oli vastannut tavallisiin kysymyksiin ja ilmoittanut nimensä, säätynsä, ikänsä j. n. e., kysyi ammanni: „No kuka on sulle asettanut riuvun?“

„Sitä en voi tietää, herra yli-ammanni.“

„Etkö tiedäkkään, kuka on kultasi?“

Eeva rupesi kovasti itkemään. Mielestänsä oli julmaa kieltää, eikä kuitenkaan voinut tunnustaa. Ammanni auttoi häntä sanoen:

„No, mitä siinä on epäämistä? Matti on kultasi, aiottehan kohta mennä naimiseen.“

Eeva ajatteli, miten neljän viikon takaa piti tulla oikeudelta naimis-kirjaa hakemaan; hän luuli, ett'ei silloin saisikaan „paperiansa“, jos nyt kieltäisi. Eihän nyt käyntkään epäminen; se oli omatuntoa vastaan. Sydäm-

mensä sykki kovasti; eräs ylentäväinen uljuuden tunto heräsi hänessä; se kohosi kaikkien vaarojen yli ja virkisti häntä kokonansa; hän ei muistanut enää paperiansa, eikä yli-amtmannia, eikä ajatellut, missä oli; hän maisti ai-noastaan Mattia. Viimeinen kyynel vieräsi hänen silmäripsistään, silmänsä loistivat kirkkaasti; hän nousi kii-reesti, katsahti ikäänkuin voitosta kirkastettuna ympäril-leen ja lausui: „Niin, en ottaisi ketään muuta maail-massa.“

„Mattiko siis on asettanut sulle riuvun?“

„Saattaa niin olla; mut emme saa olla läsnä, ja minä olen tämän yön...“ taas ei voinut puhua enempää it-kultaan.

Hyvää oli, että Eevan silmät olivat ummessa, niin ett'ei nähnyt lakimiesten naurua.

„Tunnusta vaan; ei kukaan muu ole pannut sulle riukua.“

„Mitä minä voin tietää?“

Kun amtmanni teki kaikenlaisia senkaltaisia kysymyk-siä ristin ristin ja ystävällisesti vakuutti, että rangaistus tulisi sangen helpoksi, niin sai vihdoinkin Eevan tunnus-tuksen.

Silloin luettiin hänelle pöytäkirja, jossa hänen sano-jansa oli käännetty kirja-saksaksi ja saatettu järjestetyksi puheeksi; kaikista tytön kyynelistä ei ollut sanaakaan siinä. Eeva hämmästyi kuullessansa mitä kaikkia oli sanonut; mutta hän kirjoitti kuitenkin alle ja oli hyvin iloisena, koska taas pääsi pois. Kun ovi taas oli sul-jettuna hänen takanansa, seisahtui hän yht'äkkiä kuin lumottuna ja pani kätensä ristiin; syvä huokaus tunkeu-tui hänen rinnastansa. Hänestä oli ikäänkuin maa vajoaisi hänen altansa; sillä nyt vasta ajatteli, mitä kenties oli tehnyt Matillensa. Portaani käsipuista kiinni pitäen meni

hän pelon-alaisena kivi-rappuisia alas etsimään isäänsä, joka „Karitsa“-kapakassa joi tuopillisen sydämensä loh-dutukseksi. Sanaakaan virkkamatta ja huuliansa kasta-matta istui Eeva hänen viereensä.

Sillä välillä otettiin Matti taasen tutkittavaksi; kuul-tuansa Eevan tunnustuksen, löi hän jalkaa maahan ja ki-risti hampaitaan. Tämä käytöksensä otettiin heti tunnus-tuksen perustukseksi, ja väsyneenä antautui Matti; mutta hän käytti vielä niinkuin metsän eläin, joka on käy-nyt verkkoon ja käännäikse joka puolelle päästäksensä irti, vaan aina enemmän kääreytyy.

Kun kysyttiin Matilta, mistä oli tuonut männyn, sa-noi hän ensinnä ottaneensa sen Dettensee'n metsästä (Sig-maringen'in maasta). Mutta koska silloin tahdottiin ru-veta uuteen tutkimukseen ja lykätä asian Haigerloch'in käräjiin, niin vihdoin tunnusti ottaneensa puun omasta „Weiherle'ssä“ olevasta metsästään. Hän sanoi sen ol-leen niitä, jotka metsäherra oli määrännyt hakattaviksi ensi-päivinä.

Näitten huojentavaisten asian-haarain tähden tuomittiin Matti maksamaan vaan kymmenen taaleria sakkoa, koska oli hakannut puun omasta metsästään, ennenkuin oli mää-rätty hakattavaksi.

Ylhäällä mäellä, siellä missä Matti edellisenä päivänä oli katkaissut oksan, kohtasi hän Eevan ja hänen isänsä, jotka tulivat sinne niitun poikki. Matti tahtoi lähteä edes-päin tervehtimättä. Silloin juoksi Eeva häntä kohtaan, tarttui hänen käteensä ja huusi vaikeasti huoaten: „Matti, elä ole pahoillasi; kas tässä on korvarenkaani ja helmeni myöskin, jos sun täytyy maksaa sakkoa. Kiitä Jumalaa, ett'et ole enää vankeudessa.“

Vähäisen keskusteltua antoi Matti myöten; käsityksin

Eevansa kanssa meni hän sitte kylään ja kaikki ottivat häntä ystävällisesti vastaan.

Tähän loppuu kertomus Vapun-päivän riuvusta, joka seisoi vaunumaakari Mikon talon edessä; rakastavaisten hääpäivänä kaunistettiin sitä punaisilla nauhoilla. Taivaalle näkyi tämä puu olleen mieluisempi, kuin hyvin kunnioitettavalle poliisille; sillä puu viheriöitsi melkein ihmeellisellä tavalla sekä juurtui uudestaan; vielä tänäpäänä näkyy se ikuisena rakkauden merkinä onnellisen talon vieressä.

2.

Mutta tähän kuuluu vielä toinen merkillinen kertomus. Riuvun asettaminen Vapun-päivänä sekä eräät muut metsän raiskaus-teot, jotka sen jälkeen tapahtuivat, johdattivat yli-amtmannin antamaan käskyn, joka jo kauan oli hänen aikeissansa ollut. Hamasta vanhoista ajoista on nimittäin Schwartzwaldin talonpojilla oikeus ja tapa kantaa pieni kirves vasemmalla käsivarrella, kun käyvät kylien välillä; tämä oikeus on ainoastaan naineilla, mut ei naimattomilla miehillä. Se lienee, niinkuin puhutaan, jäännös yleisestä kansan-varustuksesta.

Ensimmäisenä helluntaina luettiin kihlakunnan kaikissa kirkoissa pitäjän-tuvan mustalla taululla seuraavainen sääntö:

„Koska on havaittu, että kirvesten luvaton kantaminen usein on synnä metsän raiskaukseen, niin tämän kautta julistetaan: Tästä päivästä lähtien pitää jokaisen, joka teillä tai metsässä käypi kirveen kanssa, asianomaiselle metsän-vartialle tai poliisi-miehelle ilmoittaman, miksi tarpeeksi ja mistä syystä kirves on hänen muassaan; ellei hänellä ole kelvollista syytä siihen, maksakoon ensimmäi-

sen kerran taalerin sakkoo, toisen 3 taaleria; ja jos kolmannesti rikkoo tätä kieltoa vastaan, pidettäköön vankeudessa asian laitaa myöten yksi tai kolme viikkoa.

Yli-amtmanni

Rellings.“

Monta talonpoikaa seiso i lta-saarnan jälkeen pitäjätuvan vieressä; Matti, joka nyt myöskin oli naineitten miesten joukossa, luki asetuksen kovalla äänellä. Kaikki pudistivat päätänsä ja mutisivat hiljakseen kirouksia; mutta vanha kylänvouti sanoi ääneen: „ei tämä ennen aikoina olisi tapahtunut; sillä tuo on vanhoja oikeuksiamme.“

Silloin näky Buchmaier, kirves kainalossa, tulevan ylhäiseltä puolelta kylää; kaikki katsastivat häneen, kun läheni. Hän oli tukeva, vahva mies paraassa iässään, ei suuri, mutta leveä-hartiainen ja uhkea. Lyhyistä nahka-housuista oli paita päässyt vähäisen näkyvilleen; avonaisen, punaisen liivin alta tirkisti pauloilla kiinnitettyin henkselien rinta-nauba, joka oli kudottu kirjavaksi ja kaukaa näytti ikään kuin pistuolin-vyö; kolmisärmäinen hattu peitti melkein liianki pienen pään, jonka lempeä muoto, varsinkin suun ja leuvan ympärillä ilmoitti suurta hellä-tuntoisuutta; suuret, heloittavat, siniset silmät ulkonevin, tummin kulma-karvoineen osoittivat selvyyttä ja miehuullista jäykkyyttä.

Matti kiiruhti Buchmaier'ia vastaan, ilmoitti hänelle asetuksen ja sanoi: „serkku, te kaikki ette ole kelpo pitäjän-neuvoksia, jos suostutte tuohon.“

Buchmaier kävi verkallensa edespäin askeltakaan jouduttamatta; hän meni suoraan taulua kohden. Kaikki väistivät, jotta voisi hyvästi lukea. Hän nykäisi hattuansa vähäisen ylöspäin; äänettömyydessä odottivat kaikki, mitä sanoisi. Kun Buchmaier hiljaa oli lukenut loppuun asti, painoi hän kämmenellään hattunsa lujemmin päähän; kyllin

näkyi että oli ryhtyä johonkuhun yritykseen. — Sitten otti vakavasti kirveensä kainalosta ja löi sen mustaan tauluun asetuksen poikki, lausuen: „noin.“ Sen jälkeen kääntyi ympäri-seisojillen ja puhui: „Me olemme kansalaisia ja pitäjään-neuvoksia; ilman kokouksetta ja koko pitäjään-neuvokunnan suostumatta ei saa antaa tämmöistä sääntöä; tahdon kerran nähdä, onko valta kokonansa kirjurien käsissä, eikö meistä enää pidetä lukua ollenkaan; vaikka asia menisi kuninkaasen asti, niin emme saa tätä kärsiä. Kellä on sama mieli kuin minulla, se ottakoon kirveeni sieltä ja lyököön sen toisen kerran tauluun!“

Matti oli ensimmäinen, joka aikoi siihen ryhtyä; mutta Buchmaier pidatti hänen käsivartensa sanoen: „anna vanhain lyödä ensinnä.“

Tämä sana vaikutti paljon ujoihin ja epämielisiin, jotka olivat hämmästyksissä Buchmaier'in työstä eivätkä tietäneet, mitä heidän pitäisi tekemän. Ensinnä hakkasi vanha kylänvouti vapisevalla kädellään; sen jälkeen kaikki urhoollisesti tarttuivat kirveesen. Ei kukaan läsnäolijoista jäänyt tähän työhön ryhtymättä ja varsinkin yli-amtmanin nimeä hakattiin ristiin rastiin. Vähitellen kokoontui koko kylä; kaikkia kehoitettiin samaan kuvaukselliseen työhön; naurulla ja riemulla iski jokainen iskunsa.

Kylänvouti, kuultuansa mitä oli tapahtunut, aikoi haittaa sotaväkeä Horbista. Mutta viisas neuvon-antajansa esti häntä siitä, koska muka kuitenkaan ei mitään auttaisi; viisas Soges ajatteli myös itsekseen: „Hyvää, rikkokoot kaikki; siitä tulee koko joukko käräjän-haastoja, ja batsen *) joka haastosta; hakatkaa vaan hakkaamistanne, se koskee omaan lihaanne ja muuttuu minulle batseniksi.“ Illoisella muodolla istui hän „Kotkassa“, viini-kortteli

*) Sen paikan pieni raha.

edessään, ja laski lukua kuinka paljon hän kylän riita-asioista voisi hyötyä.

Tällä tavoin ei lopuksi kukaan kylässä viimein jäänyt syyttömäksi tähän meteliin, paitse kylänvouti ja Soges. Vanhan kylänvoudin neuvoa myöten menivät pitäjän-neuvokset itse tiistaina oikeuden eteen ilmoittamaan, mitä olivat tehneet. Yli-amtmanni kiroili vihan-vimmassa. Ei nimensä syyttä ollut Rellings; hän oli nyt tosiaankin kerityn kissan *) näköinen, jolle olisi pantu silmälasia nenään ja kannuksia jalkoihin. Hän aikoi paikalla antaa viedä pahantekijät vankihuoneeseen; mutta Buchmaier astui pikaisesti hänen eteensä ja sanoi: „sekö taitonne onkin? panna vankeuteen? ei se niin kohta tapahdu. Me olemme täällä vastustamassa; vapaasti tunnustamme, mitä olemme tehneet; siis ei voi olla puhettakaan vankeudesta. En ole mikään maan juoksija; tiedättehän missä asun; minä olen Buchmaier, tuo on Bäck, tuo sepän Hannu ja tuo Mikkelin Perttu; löytäähän meitä omilta konnuiltamme. Ilman tuomiotta meitä ei saa panna kiinni, ja sittenkin on vielä apu hankittava Reutlingen'istä ja Stuttgart'ista, jos niin pitää oleman.“

Amtmanni viihtyi taasen ja kutsui miehet huomiseksi kello yhdeksän tutkimukseen.

Tämä viimeinen kohta oli kumminkin hyvä sen vuoksi että Soges tällä tavoin jäi ilman hyvin luetuitta batsenitansa. Näin sekä suuret että pienet herrat usein pettyvät aprikoimisissaan.

Melkein sodalle näytti, kuin toisena päivänä enemmän kuin sata talonpoikaa läksi kylästä, kirveet kainalossa. He seisahdivat usein huoneitten eteen kutsuaksensa jonkun myöhästyneen, joka kiireessä vielä matkalla pani ta-

*) Swartswaldin kieli-murteella on Rellings samaa kuin kolli-kissa.

kin päällensä. Moni leikki-puhe jäi puoleksi, kun nähtiin Buchmaieria, joka ankarasti supisti kulma-karvojansa. Ei pisaraakaan juotu, ennenkuin mentiin oikeuden eteen. „Tee ensinnä työ, sitten syö“ oli talonpoikain mielilauseena.

Yö-nuttu päällensä, pitkä piippu suussa, katseli yli-
amtmanni ikkunasta. Kun näki heitä tulevan näin varustettuna joukkona, sulki hän heti ikkunan ja kiirehti kello-nauhalle; mutta koska hänellä aina oli kannukset saappaissa, niin takertui akkuna-kartiiniin ja lankesi pitkällensä lattiaan; pitkä piippu jäi, ikään kuin ase, hänen viereensä. Hän nousi kuitenkin joutuisasti, kutsui kelloa helisyttämällä oikeuden palvelian, lähetti hänen kaupungin komentantille ja sotaväen vahtimestarille, sekä käski kaiken sotaväen tulla tarkasti ladatuilla pyssyillä. Mutta kovaksi onneksi kaupungissa ei ollut kuin neljä miestä. Hän käski näitten pysyä alhaalla oikeuden palvelian tykönä ja joka hetki olla valmiina. Käski myöskin, että talonpojat tulisivat sisälleen ainoastaan yksi kerralla, ja ovi jokaisen takana heti suljettaisiin. Buchmaier ensinnä kutsuttiin huoneesen. Sisään tullessa sanoi hän, ovea pitäen: „Hyvää huomenta, herra yli-amtmanni!“ sitten kääntyi ulkona seisojillen päin ja lausui heille: „Tulkaa sisälle, miehet, meillä on yhteinen asia, en puhu ainoastaan omasta puolestani.“ Ennenkuin amtmanni tiesikään, oli koko huone täynnänsä talonpoikia, joilla olivat kirveet kainalossa. Buchmaier astui kirjuria kohtaan ja sanoi kättänsä ojentaen: „Kirjoittakaa sanasta sanaan, minkä puhun; läänin-hallituksenkin pitää se tietämän.“ Sitten kahdesti oikealla kädellä nykäsi kaulustansa, nojasi nyrkinsä viheriäiseen pöytään ja aloitti:

„Puhun teidän kunniaa loukkaamatta, herra yli-amtmanni; kuningas on lähettänyt teidät ja meidän pitää teitä totteleman, niinkuin oikeus vaatii. Kuningas on kelpo,

rehellinen mies, hän ei tahdo suinkaan, että rääkätään talonpoikia niinkuin raavaita, taikka opetellaan heitä kynsille lyömällä, niinkuin lapsia. Pikku herrasilla, jotka seisovat ylhäältä alhaallepäin, on huvitus olla olevinaan itsevaltiaina; ehkä viimein säätänevät nuottia, jonka mukaan kanan pitää kaakattaman munittuansa. Tahdon kerran ottaa kannen maljasta ja kaataa teille kuppiin selvää viinaa. Kyllä sen tiedän, ei se mitään auta; mutta asia on sanottava, minun täytyy puhua suuni puhtaaksi; tämä muru on jo kauvan minua kuvottanut. Ei seurakuntaa nyt enää pidetä missään arvossa; kaikki päätetään virka-huoneissa. Tuommoinen kirjuri riepu räävää koko pitäjään-huoneen täynnänsä talonpoikia, ja, ennenkuin tiedäkään, pannaan semmoisia kirjuria kylänvoudiksi, toinen toisensa jälkeen; silloin on kaikki paraassa kirjurin-järjestyksessä. Totta on, että järestystä pitää oleman; mutta ensinnä pitäisi katsoman, eikö kävisi paremmin ilman kirjuritta; emmehän juuri ole pöllöjä, ja voisimmehan mekin toimittaa yhtä paljon, vaikk'ei kävisikkään virka-järjestyksen tavalle. Oppineita miehiä kyllä tarvitaan, jotka pitävät kaikesta huolen; mutta ensinnä pitää kansan itsensä saattamaan asiansa järjestykseen.“

„Asiaan, asiaan,“ kehoitti amtmanni.

„Tämä kuuluu asiaan. Kirjuri-valtanne tähden ette osaa enää hallita; te rupeatte varjelemaan, huolta pitämään ja estämään — niin estämään, olin sanoa . . . Viimein vielä panette poliisimiehen jokaisen puun viereen, jott'ei joutuisi riitaan tuulen kanssa, eikä joisi liian paljo vettä sataessa. Jos omavaltaisuutenne näin karttuu karttumistaan, niin tahtoisin vaikka lehmänkin selässä lähteä pois *). Kaikki, kaikki tahdotte meiltä ottaa; nyt on

*) Saksalainen sananlasku, joka merkitsee: pyrkiä lähtemään pois vaikka milläkin tavalla.

kysymys yhdestä asiasta, siitä emme luovu.“ Hän nosti kirveensä korkealle ja jatkoi, hampaitansa purren: „Ja vaikka minun täytyisi tällä kirveellä avata ovet päästäkseni kuninkaan luo, niin en anna sitä kädestäni. Hamasta vanhoista ajoista on meillä oikeus kantaa kirvestämme; jos ne tahtoo meiltä ottaa, niin se on päätettävä kiblakunnan kokouksessa tai valtiopäivillä ja siinä on meilläkin sana sanottava. Mutta minkätähden tahdotte meitä niistä luovuttaa? Jott'ei tapahtuisi metsän raiskauksia? Sitä varten löytyy metsän-vartioita ja rangaistuksia ja sääntöjä, ja ne pysyvät voimassaan sekä aatellis-miestä että kerjäläistä vasten. Kuinka monta hammasta on tarpeeksi köyhän talonpoian syödäksensä perunaa ja puuroa? Repikää muut suusta, jott'ei joudu kiusaukseen varastaa lihaa. Ja minkä tähden annatte koirien juosta ympäri, hampaat suussa? Kun poika tulee noin kahdeksan, yhdeksän-vuotiseksi, on hänellä veitsi tupessa, ja jos leikkaa sormeansa, niin se on hänen oma syynsä; jos sillä tekee pahaa toiselle, lyödään häntä kynsille. Kuka teille sanoo, että me olemme tuhempia, kuin pienet lapset, ja että te olette opettajamme ja holhojamme? Te, herrat, teette ikään kuin olisi teidän ansionne, etten paikalla hyppää ulos ikkunasta; toden perästä täytyy kuitenkin joka ihmisen ja joka seurakunnan pitää huolta itsestään, ettekä te, herrat, sitä millään tavalla voi auttaa. Mitä sanon? herrat? meidän palvelijoita olette, ja me olemme herrat. Te luulette meidän olevan luotuna maailmaan teitä varten, jotta te voisitte käskää. Mutta me maksamme teille, että olisi järjestystä maassa, emmekä sen vuoksi sitä te'e että meitä rasitettaisiin. Valtakunnan palvelijat olette, ja me, kansalaiset, olemme valtakunta. Jos emme saa oikeutta, niin emme mene pienelle kaivoselle vaan suurelle kaivolle, ja minä panen pääni pöl-

kylle ja annan pyövelin sen katkasta poies tällä kirveellä, ennenkuin mikään virkamies vastoin tahtoani saa sen minulta ottaa. Niin on, olen valmis.“

Syvä äänettämyys vallitsi yltä ympärillä, jokainen katse lii toistansa ja vilkaisi silmillään, ikäänkuin sanoakseen: „tuo on saanut kuulla asiansa; tehkään nyt mitä tahansa.“ Mutta Perttu sanoi hiljaan Bäckille: „kyllä sanat sillä suussa sulavat.“ „Niin, kyllä hänellä kieli on kannassansa“ vastasi Bäck.

Yli-amtmanni ei antanut kauan juurtua, mitä tämä oli vaikuttanut. Paperia sormillansa vääntäen rupesi hän levollisella äänellä selittämään, miten suuri rikos oli tapahtunut. Hän laski monen tuikan pistopuheen Buchmaieria vastaan, joka sen kuullessaan vaan hiljaa pudisti päätänsä, ikäänkuin poistaisi kärpäisiä. Viimeiseksi puhui yli-amtmanni lain-juoksijoista ja kapinoitsijoista, jotka kerran ovat juoneet maljan asian-ajajan kanssa, jotka kuulevat soivan, eivätkä tiedä mistä? Tästä yleisestä poikkeuksesta palasi hän taasen kysymyksenä olevaan asiaan; hän nimitti muutamat läsnä-olevia, kiitti heitä rauhallisiksi, ymmärtäväisiksi kansalaisiksi, jotka eivät suinkaan olisi ryhtyneet tällaiseen työhön. Hän sanoi olevansa vakuutettu, että Buchmaier oli vietelleyt heitä; muistutti heille heidän omatuntoansa, heidän kuuliaisuuttansa kuninkaalle ja la'ille, heidän rakkauttansa vaimoja ja lapsia kohtaan ja rukoili niitten puolesta, ett'eivät saattaisi päälensä tätä kovaa syytä; että suoraan ja vilpittömästi tunnustaisivat itsensä vietelleyiksi, silloin muka heidän rangaistuksensa tulisi helpoksi.

Taasen syntyi äänettämyys; muutamat katsahivat toisiansa ja painoivat sitten neuvottomina silmänsä maahan. Buchmaier nosti päätänsä uljaasti ja rohkeasti; hän katsoi suoraan kaikkien silmiin. Rintansa yleni; hän pidätti

henkeään, täynnänsä odotusta. Matti oli jo avannut suutansa puhuakseen, kun Sepän Hannu häntä esti; sillä vanha kylänvouti, joka yksinään kaikista läsnä-olevista oli istunut tuolilla, oli par'aikaa nousemassa. Raskailla askeleilla, tuskin nostaen jalkojansa, astui hän viheriäisen pöydän äärelle sekä sanoi, ensinnä läähättäen ja usein hengähtäen, mutta sittemmin sulalla puheella: „Suuri kiitos siitä hyvästä ajatuksesta, jonka olette meistä maininneet, sekä minusta että muista, herra yli-ammanni, vaan minä suostun jokaiseen pykälään sitä, mitä Buchmaier sanoi. Jos vielä tarvitaan todistus, että herrat pitävät meitä alakäisinä, niin te, herra yli-ammanni, olisitte sen meille antaneet. Ei, minä olen elänyt 76 vuotta ja kaksikymmentä vuotta ollut kylänvoutina. Emme ole pieniä lapsia, että antaisimme vietellä itsiämme semmoiseen työhön, niinkuin johonkukun koiruuteen. Kirves jääpi minulle, siksi kun minua pannaan kuuden laudan väliin. Se, joka seisoo täällä lapsena, sen vaan tuunustakoon; minä olen mies, joka tiedän, minkä teen; jos tulee rangaistusta, niin minäkin olen muitten joukossa.“

„Me myöskin“, huusivat kaikki talonpojat yhdellä äänellä; Matin ääni kuului muita selvemmin.

Buchmaierin kasvot kirkastuivat; hän tavoitti oikealla kädellä kirvestänsä ja likisti sen hartaasti rintaansa vastaan.

Kun tavalliset käytökset olivat lopulla, kun pöytäkirja oli allekirjoitettu ja Buchmaier saanut kopion siitä, läksivät talonpojat ääneti kärejä-huoneesta.

Vielä useat muutkin seurakunnat tekivät vastarintaa. Asia tuli lääni-hallitukseen asti. Ne, jotka näin sopimattomalla tavalla itse kirveillä olivat vastustaneet, tuomittiin maksamaan melkein raha-summan sakkoa. Mutta yli-ammanni Rellings kuitenkin jonkun ajan perästä

muutettiin toiseen paikkaan, eikä tätä sääntöä enää uudistettu.

Miehet sen jälkeen kantoivat kirveitensä vasemmalla käsivarrella, niinkuin ennenkin.

